

K R Ö N I K A

BERG 2010

Bergs krönika 2010

Årgång 67

Ännu en utgåva av Bergs krönika ligger i dina händer, den 67:e i ordningen. I år, liksom tidigare, försöker vi bjuda på en blandning av ämnesområden, nytt och gammalt, fakta och personligt.

Johan Petter Svenssons verk må vara allmänt beskådade i Bergs kyrka. Men personen bakom möblerna och träskulpturerna är inte speciellt känd, ens i sin hembygd. Cecilia Zadig skriver om sin släkting från Knapagården i årets krönika.

Skolväsendet i Berg är gemensamt tema för två artiklar. Lars Age Johansson skriver om en konflikt mellan den unge folkskolläraren och prosten Ekdahl. Prosten menade att de mindre bemedlade barnen gjorde större nytta hemma än på skolbänken och befriade dem från det fjärde skolåret. En förmodligen tidstypisk syn på utbildning, kan man tänka.

Många barn har passerat revy i Lädja skola, som nu skänkts av Svenska kyrkan till Lädja badplatsförening. Föreningen har skött om skolbyggnaden under många år och nu har man alltså formellt tagit över. Bengt Göransson har sammanställt en historik.

Bergs krönika för år 2010 måste också avspegla vad som hänt under det här året. Projektet Knuff, och de nya projekt som kommit efter, visar på framtidstro och framåtanda.

Ett stort tack till alla som bidragit till denna krönika - med såväl idéer, som texter och bilder. Utan er hade det inte blivit något!

Berg i mars 2011

Redaktionskommittén

Kerstin Haggren

Sune Andersson

Jerker Haglund

Omslagsbild: Småländska linneor, förevigade i trakterna av Hult.

Sista sidan: Bilder från mopedrallyt, Lädja skola, hembygdsgården samt Lodhga-spelen på Bergveckan.

Årets rotevandring gick i Sandvik under ledning av Svenerik och Ingegerd Vejvi.

Verksamhetsberättelse 2010

Bergs hembygdsförenings styrelse sammanfattar verksamhetsåret.

Styrelsen har under verksamhetsåret bestått av följande ledamöter:

Bengt Göransson, ordförande

Torsten Persson, sekreterare

Lena Johansson, kassör

Erik Andersson, ledamot

Ingrid Johansson, ledamot

Eva Karlsson, ledamot

Sara Karlsson, ledamot

Lars Nyvall, ledamot

Suppleanter: Inga-Gun Andersson, Irene Eng, Märta Schlecker, (avliden under verksamhetsåret)

Revisorer: Evert Eriksson (smk), Filip Karlsson, med Lars-Erik Persson som revisorssuppleant

Redaktionskommitté, Bergs krönika: Kerstin Haggren (smk), Sune Andersson och Jerker Haglund.

Arkivansvarig och förmedling av äldre krönikor: Bengt Göransson

Stugvärdar: Eva Karlsson, Barbro Ahl, Ulla Weis

Gårds- och inventariékommitté: Erik Andersson (smk), Gustav Andersson, Bengt Bengtsson, Folke Johansson, Kennert Johansson, Karl Heintz Weis

Ledamot i styrelsen för Lilla Björka: Eva Persson

EU-ansvarig Bengt Bengtsson

Roteombud:

Björka/Herrgården	Barbro Ahl
Ernatorp	Kent Eng
Holma/Ramås	Stefan Gustafsson
Sandvik/Matkull	Gun-Britt Pehrsson
Lövhus	Gunnar Larsson
Rösås	Folke Johansson
Hult	Gustaf Andersson
Lädja	Cecilia Hedstig
Hjulatorp	Bertil Johansson

Valberedningen: Gunnar Larsson (smk), Evert Eriksson och Karl-Johan Krantz

VERKSAMHET

Styrelsen har under verksamhetsåret, utöver konstituerande sammanträde i samband med årsmötet, haft sju sammanträden och ett antal överläggningar med bl a roteombuden. Även i år har sekreteraren lyckats få ihop protokoll efter sammanträdena.

Medlemsantalet har under året varit runt 250 personer inkl underåriga familjemedlemmar. Även pensionärer är inräknade.

Årsmötet hölls i Bygdegården 28 mars 2010, med ett trettiotal medlemmar närvarande.

Ett uppskattat inslag var den information som Inge Ledje och Sune Andersson lämnade i ord och bild om den kommande Bergboken. Efter informationen bjöd Ernatorps rote på kaffe och dopp.

Städhelg inföll den 23 april, då flinka medlemmar städade, diskade och ansade - inför Valborg, med räfsning och tillredande av majbrasa.

Valborgsfirande

Valborg firades som traditionen bjuder. I år skedde arrangemanget i samarbete med sockenrådet och Lädja Badplatsförening. Vårtalare var Lena Hoel Aldén, kyrkokören sjöng, det hurrades för våren och i år avbrändes fyrverkeri utan risk för att omgivningen skulle ta eld. Det gjorde emellertid vårbrasan, vilket var planerat. En trevlig kväll, med andra ord.

Bergveckan och årets utställningar

Årets utställningar bestod av dels ett antal gamla kameror, långt ifrån dagens digitala underverk samt i "Den gamla affären". Delar av Björka rote visades som årets byutställning.

Bergveckan pågick under 3/7-11/7. Det traditionella musikinslaget på onsdagskvällen bestod av sång av medverkande från Visans Vänner. Före sången visades barnkläder i retrostil från Ladyjen. Barn från Berg medverkade. Ett annat trevligt inslag var tävlingen i bakning av godaste Smålandskringlan. Tävlingen samlade ett dussintal deltagare. Segrade gjorde Britta Hult. Priset "best in show" gick till förskolebarn från Tolg för sina färgglada kringlor. I övrigt kunde föreningen glädja sig åt ovanligt många besökare, och söndagsöppet med våfflor och kaffe var mycket uppskattat.

Sensommar och höst

Slättergille blev det 23 juli. Det var en glädjande stor uppslutning av

Små mannekänger väntar på sin tur vid onsdagens visning på Bergveckan.

Ingegerd och Svenerik Vejvi i Hallgården ledde rotevandringen i Sandvik.

proffs och amatörer som med räfsor och liar snyggade upp naturtomten runt huset. Slipning av liar demonstrerades, utan nämnvärd blodsutgjutelse. När klockan klämtade till gröt och övrig förtäring var det ingen som klagade.

Rotevandring blev det i år 8 augusti i Sandviks by. Vandringen hade samlat ett rekordstort deltagande. Samling skedde i Skrivaregården, där värdarna hade iordningsställt en utställning. Deltagarna förflyttade sig sedan över stora delar av roten (torparstan, Hallgården, Vråen mm) allt under mycket sakkunnig ledning.

Lär känna din socken var en ny aktivitet som ägde rum den 25 september.

15 deltagare gjorde en kortare rundtur med buss i socknens norra delar. Guider var Sune Andersson och Bengt Göransson som berättade om gårdar och människor i Berg. Aktiviteten avslutades med en grillfest i Hembygdsgården.

Kura skymning blev det 7 oktober, där huvudattraktionen blev en dvd-inspelning av en intervju med Märta Schlecker. Inslaget blev mycket uppskattat, trots visst krångel med tekniken.

På Hembygdsgården har det röjts sly och ytterligare några meter gärdesgård har färdigställts. Som vanligt lyste en julgran upp vintermörkret.

Slutord

Föreningen har under året lidet en stor förlust. Märta Schlecker, en av de mest kunniga, aktiva och trogna kämparna, avled under sommaren. Hela

Visans vänner med Ingrid Schill och Karl Lindblad samt Hårestorps Harmony strings deltog vid hembygdsgörelsens onsdagsevenemang på Bergveckan.

Småländsk gärdsgård sätts upp vid hembydsgården under Bergveckan.

hon var förknippad med hembygdsföreningen och hembydsgården. Hon var Hembydsgården. (se vidare minnesord längre fram)

Under året har ett Leaderprojekt avslutats, följt av två nya. Hembygdsföreningen deltog i förstudien Knuff och kommer att medverka i de båda nystartade projekten. Det ena som har namnet "Lärande bygd" sträcker sig över två år. Projekten förutsätter ett aktivt deltagande från medlemmarna i föreningarna. Vi hoppas på din medverkan.

En av våra ambitioner är att öka samarbetet mellan Hembydsgården och Lilla Björka. En annan är att öka samarbetet mellan föreningar, markägare och företagare för att vårda lokala natur- och kulturvärden.

I somras hade vi hjälp av några ungdomar. Vi tror och hoppas på ett upprepande i sommar.

Vi räknar med att öka Hembydsgårdens tillgänglighet och öppettider
Styrelsen vill tacka er alla, som gör att vi kan blicka tillbaka på ännu ett gott år.

Bengt Göransson

Torsten Persson

Lena Johansson

Johan Petter Svensson- möbelsnickare och bildhuggare

av Cecilia Zadig

Johan Petter Svenssons snickarbod i Lädja Knapagård har stått orörd i många år. Nu har gården sålts och Johan Petters verktyg packats ner för att förhoppningsvis på Lammhults möbelmuseum i en framtid kunna visas för eftervärlden. Cecilia Zadig, Sörskog, berättar om sin mors morfar, vars snickarkonst finns bevarad i bland annat Bergs kyrka.

Det berättas att han först byggde snickarboden, sen tillverkade han sina verktyg och därefter började han tillverka möblerna. På insidan av ytterdörren till boden har han skrivit med en grov blyertspenna: "År 1886 byggdes denna bod av Johan Petter Svensson".

Johan Petter Svensson var då 31 år och hade några år tidigare köpt Lädja Knapagård tillsammans med sin fru Lisa Catharina. Hans dröm var egentligen att åka till Stockholm och utbilda sig till bildhuggare, men Lisa Catharina ville stanna i hembygden. Hon tyckte kanske att det var långt nog att flytta från Horda Gydingsgård i Moheda till Lädja i Bergs socken. Så därför blev Johan Petter bonde istället och fick utveckla sitt hantverk som bildhuggare och möbelsnickare på egen hand.

Snickarboden bevarad

Enligt vad hans barnbarn berättat så var han självlärd. I samband med att vi barnbarnsbarn gick igenom det som fanns kvar i hans snickarbod sommaren 2009 så hittade vi förlagor/möbelmodeller från möbelindustrier i Luleå och Virserum.

– Jag minns hur det kändes att komma in i snickarboden, berättar Allan Liljengren som är barnbarn till Johan Petter.

– Hjulet snurrade i taket och morfar svarvade för fullt. Jag kommer inte ihåg precis vad han arbetade med.

Direkt innanför dörren till vänster på en pall stod limgrytan, minns Allan som nu är det enda barnbarnet i livet som kan berätta om sina minnen av morfar.

*Johan Petter
Svensson tillsam-
mans med sin
hustru Lisa Catha-
rina i trädgården..
Polisongerna pry-
dde hans kinder.*

Limmet i grytan var gjort av hud, ben och kohorn som kokats och förvandlats till bästa möbellim som har hållit i hundra år.

– Jag minns en gång när jag var med min mor Selma ner till Lädja. Vi hade gått gamla vägen från Sörskog ner till Lädja. Mor skulle hjälpa mormor med tvätten och jag sprang direkt ut till morfar i boden. På hyvelbänken låg alla verktygen och de var speciellt intressanta för en nyfiken liten pojke.

– Alla verktygen var vassa och morfar varnade mig för att röra dem, men jag kunde inte låta bli, så jag skar mig på fingrarna. Jag kommer ihåg att det blödde och att vi fick gå in till mormor och vira om en trasa. Då var jag nog fyra eller fem år gammal.

Tillfället som Allan berättar om utspelade sig på våren 1933 eller 1934

Lädja Knapagård där Johan Petter Svensson och hans familj bodde.

och morfar Johan Petter Svensson är 77 eller 78 år och tillverkar fortfarande stolar och andra ekmöbler i sin snickarbod. Han föredrog att sitta på en stol av egen tillverkning. Vid köksbordet åt han sin gröt med en liten träsked av aleträ och han tittade ofta ut genom köksfönstret över Lädjasjön och Sjögården lite längre bort.

Minnen av Johan Petter Svensson

"Johan Petter i Knaparns" föddes 1855 i Spörsås, Öhr och dog knappt 80 år gammal i Lädja Knapagård 1935. Han gifte sig med Lisa Catharina Jonasdatter från Moheda. De köpte gården år 1880 "1/3-dels mantal kronoskatt Lädja Knapagård" för 5 200 kronor. Detta framgår av utdrag ur lagfartsprotokoll från lagtima sommaring med Norrvidinge härad år 1890. Det unga paret köpte inte gården av släkten utan av "tvärt oskyllna" som barnbarnet Alice Liljengren uttryckte saken, när jag bad henne berätta. Det var hon som hjälpte morfadern att elda i spisen i boden. Alice växte upp hos sin mormor och morfar från tre års ålder, då hennes mor skulle föda sitt fjärde barn på kort tid och var trött.

– Min lille far... sa dottern Selma om sin far och tonen blev mild.

Hon var fäst vid honom och han beskrevs som mild till sinnes.

Varje kväll ville han att Selma som hade fin sångröst skulle spela på orgeln och sjunga en psalm för honom innan han gick till sängs. Hans älsklingspsalm var "Så går en dag än från vår tid och kommer icke mer och än en natt med Herrens frid till jorden sänkes ner" och "Var dag en sällsam gåva". Varje kväll skulle man också läsa ur den Heliga Skrift eller

Endast enkla verktyg användes, som den här träklubban och handhyveln.

ur Själa-Skatt av M. Christian Scrivers. Den senare finns bevarad och på insidan av pärmen kan man läsa

”Denna bok tillhör mig...” med fint präntade bokstäver.

Tre av de sex barnen dog och tre överlevde. Tre ligger begravda i samma grav på norrsidan av Bergs kyrka. Äldsta barnet Emilia dog redan vid 25 års ålder i lunginflammation. Sen dog sonen August i lunginflammation vid 12 års ålder. Yngsta barnet Hilma blev bara sex veckor och dog av difteri.

Vad hände då med de tre som överlevde? Den äldsta dottern Ester gifte sig med Emil Johannesson, Lunden i ett dubbelbröllop 1918 samtidigt som Selma gifte sig med Hugo Liljegren från Hjälmaryd gård i Asa. De köpte 1930 Sörskog mellangård i Berg (som idag ägs av mig, Cecilia, och min man Lennart Zadig.)

Den yngsta dottern Alma Johansson stannade hemma och tog hand om sina föräldrar och gården livet ut.

Johan Petter var bättre snickare än bonde, berättar Rune Andersson som växte upp i granngården, den nedre Knapagården i Lädja. Jordbruket med mjölkning och arbete på åkrarna sköttes mest av Lisa Catharina och döttrarna. På julafton hade Johan Petters familj en egen sedvänja, man tröskade säd varje julaftons förmiddag.

– Man tröskade havre till djuren, tror Rune. Det finns ett gammalt ord-språk som sa ”Jag mår så gott som en gris i en agnahög”.

Vad annars minns han?

– Religiositeten var speciellt för honom. Vi som barn hade också respekt för honom. Vi hälsade artigt på honom och gjorde inte bus.

– Vi spelade inte hartsfiol på fönsterrutan hos honom, berättar Rune Andersson.

"Den här boden byggdes 1886" står det med blyerts på dörren in till själva snickeriet. Skrivet av Johan Petter själv. Här med två gamla cyklar

Alla ekmöblerna gjordes med hjälp av dessa verktyg. Hjulet i taket drev svarven som han formade träet med. Trampa svarven och elda i öppna spisen ville han gärna ha hjälp med. I förgrunden den handdrivna cirkelsågen och skruvstäd för att slipa verktyg.

Han minns att han fick "tummasmörgås" av Lisa Catharina. Det var en smörgås på vilken man bredde smöret med tummen i brist på kniv eller när det skulle gå fort.

Bildhuggeri till Bergs kyrka

Johan Petter var speciellt stolt över det som han gjorde för kyrkan, eftersom han var en kyrklig person som gick i kyrkan varje söndag som de flesta andra Bergbor.

Två av hans ekstolar i nyrenässansstil står i förrummet i Bergs kyrka. Han gjorde stolar för hela kyrkorådet (för deras möten som ursprungligen ägde rum i sakristian). Idag finns det två stolar kvar i förrummet till kyrkan. Ryggstödet till den här modellen är tillverkat i ett stycke och tog en månad att färdigställa för att det skulle bli som han ville ha det.

När han satt i kyrkan och lyssnade på prästens predikan i predikstolen kunde han vila sina ögon på duvan över prästens huvud. Den förgyllda duvan hade han själv gjort.

Möbler i olika stilar

I sin bod tillverkade han ekskåp, bord, stolar, fönsterbord, orgelhöljen och manglar. Allt som behövdes i det egna hemmet eller släktingars. I kommoder, piggtittare, sekretärer och bufféer kan vi beundra hans hantverk. Vad influerades han av? Förmodligen lät han sig inspireras av allt som han tyckte såg fint ut. Därför kan vi se både bondbarock, empire och nyrenässans i t ex hans bufféer.

Möblerna som han tillverkade finns numera spridda i ett stort antal hem, huvudsakligen i Småland.

Verktygen som han använde är enkla för dagens förhållanden. Det måste ha varit tungt arbete att mejsla fram mönster i ekträ med hjälp av en träklubba, bildhuggarjärn och handhyvlar. Svarven drevs av en fottrampa som skulle hållas igång samtidigt som trästycket skulle formas till exempelvis ett rundat stolsben eller en pelare för en veranda.

Av det som kan ses idag finns hans verandor med snickarglädje. När det blev populärt att smycka "bonnahusen" med en veranda i början av 1900-talet fick han beställningar från bönder som bodde på större avstånd. Hans verandor pryder fortfarande hus i flera socknar.

Ett dass av speciellt snitt

Det originellaste han byggde var nog i alla fall utedasset. Det är åttakan-

*Duvan över
predikstolen
i Bergs kyrka
är ett av
hans alster.*

Vackert snideri på en piggtittare.

*En av två ekstolar i nyrenäs-
sans i Bergs kyrkas förrum.*

Del av bufféskåp.

tigt och kallades i familjen för "sjuttifemman". Dessförinnan gjorde man sina behov ute i det fria, enligt grannen som hade bra utsikt från sitt köksfönster.

Det har senare förevisats av en fotograf på Smålandsposten och förekommit i ett reportage från Lädja. Detta tyckte inte min moster Alice var passande utan menade att det var "förskräckligt att sjuttifemman visas upp för hela vären..." Såna saker pratar man inte om, mycket mindre visar upp i tidningen, menade hon.

Från dasset har man fin utsikt och väggarna har länge pryts av en pappersbonad med en vacker brun häst med svart man som springer över en grön äng. Före toarullarnas tid fanns det alltid klippt tidningspapper i fina högar för allas behov.

Dasset har varit gårdens enda fram till idag. Därför kunde vi barnbarnsbarn bjuda ut huset och gården till försäljning år 2010 under beskrivningen "unikt renoveringsobjekt". Inte mycket var förändrat sen Johan Petters och Lisa Catharinas tid.

Fornlämningar

Johan Petter hann också bygga två ladugårdar under sin tid som bonde. Den första, som inte finns kvar idag, uppförde han strax norr om sitt eget boningshus på platsen, där Lädja by ursprungligen låg fram till laga skifte år 1858. Här finns fortfarande två jordkällare kvar och äldre fornlämningar som berättar att Lädja har en lång historia. Lämningar berättar att i Lädja levde människor redan under bronsåldern eller tidigare, vilket betyder att de var samtida med Kristi födelse.

Bondetåget 1914

Johan Petter kom till Stockholm i alla fall, även om det inte blev för att skola sig som bildhuggare. När första världskriget stod för dörren och en stark försvarsrörelse drog fram över Sverige engagerade sig Johan Petter. När vi städade inför försäljningen av gården, hittade vi barnbarnsbarn material om Bondetåget 1914. Sveriges bönder stod på kungens sida och reste till huvudstaden för att stödja kungen i försvarsfrågan.

Flera bönder från Lädja by. Förutom Johan Petter åkte bl a närmaste grannen Gustaf Andersson. I historieböcker står det att 30 000 bönder deltog och demonstrerade landskapsvis och lyssnade till kungens borggårdstal. Det var starka känslor i försvarsfrågan och bondetåget följdes av en demonstration av liberaler och socialdemokrater på 50 000 personer.

Johan Petter har gjort veranda med snickarglädje i Sörskog mellangård. Där bodde hans dotter Selma med sin man och fem barn från 1930. Den ägs idag av Selmas barnbarn Cecilia Zadig

Johan Petter har berättat att han steg på tåget i Lidnäs som då var närmaste stationen. I Alvesta bytte de till stockholmståget. Väl i Stockholm övernattade man i militärlogementen.

Det var säkert en stor händelse i Johan Petter i Knaparns liv. Detta berättar samtidigt att han var intresserad av vad som hände utanför Lädja och Bergs socken.

För sista gången i snickarboden

Johan Petter Svensson dog i januari 1935. Som seden var stod han lik ute i boden i väntan på att förflyttas till graven på Bergs kyrkogård. Det var sista besöket där ute där han allra helst tillbringade sitt liv. Han fick påbörja den eviga vilan i sin egen snickarbod.

Lisa Catharina överlevde sin man med fem år men tillbringade de sista åren liggande i sängen. Hon vårdades in i det sista av sin dotter Alma och dotterdotter Alice.

Prosten Ekedahl och folkskolereformen

av Lars Age Johansson

Den fattiges skolgång prioriterades inte högt i början av förra seklet! Den här berättelsen skildrar en dispyt mellan folkskolläraren CJA Johansson och prosten Ekedahl som ledde till att Bergs församling anmälades för brott mot folkskolestadgan. Lars Age Johansson, barnbarn till CJA Johansson, har forskat i historien.

Den 9 december 1907 hölls skolavslutning med examen i Bergs skola. Folkskolläraren, CJA Johansson, skulle tillträda en tjänst i Hornaryd efter årsskiftet och hade förberett ett tal där han bland annat tackade församlingens skolråd och särskilt dess ordförande, prosten Alfred Ekedahl, för stöd och gott samarbete.

Uppenbarligen tog skolavslutningen en annan vändning än vad Johansson tänkt sig när han skrev sitt tal, och det är inte troligt att han såg någon anledning att tacka vare sig prosten eller skolrådet när skolavslutningen väl var över. Istället uppkom en dispyt mellan Johansson och prosten Ekedahl om det berättigade i att låta många av skolbarnen avsluta sin skolgång ett år i förtid.

Ekedahl hävdade att "barnen på grund af sina inhämtade kunskaper [var] berättigade till afgang" redan efter folkskolans tredje klass, medan Johansson påpekade att kursplanen för det fjärde och sista året innehöll mycket som man fortfarande inte hade gått igenom. De hade alltså inte fått den utbildning de enligt folkskolestadgan skulle ha, och han "framhöll det mot barnen otillbörliga i att utexaminera dem utan att de fått tillfälle [att] fullt genomgå de för skolformen föreskrifna kurserna".

Ekedahl, som inte tyckte det fanns någon anledning till att alla barn skulle gå fyra år i folkskolan, skyllde Johanssons "trots och ohörsamhet" på att han "uppviglats" av folkskoleinspektören Knut Kjellmark. Till syvende og sist var det Ekedahl och skolrådet som bestämde om barnen kunde utexamineras eller inte, och eftersom "skolrådet vid lärarens anförda yttrande icke fäst[e] afseende" fick alla de femton barn som anmälts

till examen – mer än halva årskullen – sluta skolan.

Händelsen var inte utagerad i och med detta. Folkskoleinspektören hade under flera år varit missnöjd med hur skolrådet skötte folkskolan i Berg, och nu anmälde han Bergs församling till domkapitlet i Växjö för brott mot folkskolestadgan. Detta ledde till en omfattande skriftväxling mellan Ekedahl, domkapitlet och Kjellmark, och CJA Johansson engagerade sig i konflikten på Kjellmarks sida.

Folkskolereform med förhinder

Konflikterna kring examen i Bergs skola illustrerar mycket tydligt svårigheterna att genomföra 1800-talets folkskolereformer i praktiken. Riksdagen hade beslutat om ett allmänt skolväsende 1841, och 1842 års folkskolestadga har i efterhand betraktats som epokgörande. Den innehöll bestämmelser om bland annat skolväsendets organisation, utbildning av lärare, skolbyggnader, undervisningens omfattning och skolplikt. Före 1842 hade ansvaret för allmänna skolor till stor del vilat på kyrkan och församlingarna, och detta levde kvar i 1842 års folkskolestadga. Till exempel var kyrkoherden självskriven ordförande i skolrådet, den lokala myndighet som beslutade i skolfrågor. Det var också kyrkostämman som hade sista ordet när det gällde församlingens utgifter för skolorna, och stiftets biskop med domkapitel var tillsynsmyndighet för folkskolan.

Folkskolorna innebar betydande utgifter för församlingarna. Särskilt på landsbygden var entusiasmen för reformen knappast överväldigande, och man försökte på olika sätt hålla nere kostnaderna. Folkskolestadgan var oklar när det gällde skolpliktens omfattning och man kunde minska behov av lärare och skolbyggnader genom att begränsa antalet barn som gick igenom folkskolans samtliga årskurser. Vidare kunde man betala lägre löner genom att anställa lärare utan formell kompetens. En annan möjlighet att ekonomisera var att hålla så kallad flyttande skola (undervisningen flyttade runt mellan olika lokaler i församlingen), vilket ställde lägre krav på byggnader och utrustning.

Hårdare kontroll

Från 1861 och framåt försökte statsmakterna befordra genomförandet av folkskolan genom att införa folkskoleinspektörer, som skulle *"söka kraftigt främja folkskoleväsendets förbättring"* och meddela *"brister samt nödiga ändringar"* till skolråd och domkapitel. Vidare skärptes folkskolestadgan 1897 som fick tydligare bestämmelser om skolpliktens omfattning,

undervisningens organisation och lärarnas kompetens. Skolgången skulle nu utom i undantagsfall omfatta två år i småskola och fyra år i folkskola. Enligt 1897 års stadga skulle också fast skola vara huvudalternativet.

Starka personer bakom striden

Prosten Alfred Ekedahl (1860–1936) var en dominerande gestalt i Bergs församling och långt efter sin död omtalades han i trakten rätt och slätt som "prosten". Det fanns flera präster i den närmaste familjen. Hans far Jonas Ekedahl var kyrkoherde och kontraktsprost i Tolg. En bror, Esaias, blev sedermera domprost i Växjö. Alfred Ekedahl

studerade teologi i Uppsala, blev kyrkoherde i Berg och Ormesberga 1893 och kontraktsprost 1896. Många i Berg satte synnerligen stort värde på honom både som själasörjare och kommunalman. Andra uppfattade honom som en motståndare till allt nytt och han uppskattade inte systerdottern Elin Wägners idéer om emancipation och jämställdhet. Enligt Elin Wägners make "*kunde [det] hända att Elinska åskådningar kom-
menterades i prostens predikningar*".

Folkskoleinspektören Knut Kjellmark (1866–1944) var filosofie licentiat i geologi och hade dessutom doktorerat i arkeologi. Han var en ledande expert på svensk forntid och tog initiativet till många viktiga undersökningar, bland annat av Birka. Kjellmark var folkskoleinspektör i Kronobergs län 1905–1909, i Malmö 1910–1916 och sedan i Sydsmålands mellersta inspektionsområde 1917–1931. Före 1914 var befattningen som folkskoleinspektör oftast en bisyssla och Kjellmark kombinerade sysslan med fortsatt verksamhet inom geologi och framför allt arkeologi.

Knut Kjellmark

Han publicerade ett stort antal vetenskapliga arbeten (bland annat ett om hållristningar i Hjulatorp), ordnade Smålands museums samlingar av arkeologiska fynd och under sina besök i länets folkskolor passade han på att uppmana barn och lärare till att leta efter fornyfynd.

Folkskolläraren Carl Johan Alfred Johansson (1875-1962) var född på Vinninge i Bergs socken. Efter utbildning till folkskollärare i Härnösand fick han 1903 sin första anställning vid den flyttande folkskolan i Berg-Matkull. Från 1908 till sin pensionering 1936 tjänstgjorde han vid den fasta folkskolan i Hornaryd.

Folkskoleinspektörens anmälan till domkapitlet

Hösten 1907 företog Kjellmark inspektion i Bergs folkskola och träffade då CJA Johansson. Kjellmark var bekymrad över det stora antal barn – mellan hälften och en tredjedel av varje årskull – som utexaminerades i förtid, antingen enligt §47 i 1897 års folkskoleförordning (barn som redan behärskar allt stoff som ingår i kursplanen) eller §48 (barn som på grund av "synnerlig fattigdom" eller avsaknad av "erforderlig fattningsgäfv" inte längre kan följa undervisningen).

Johansson var själv frustrerad över detta, men eftersom det var skolrådet och inte han själv som bestämde över utexamineringen hade han inte kunnat göra så mycket åt problemet. Kjellmark kommenterade inte saken vidare denna gång men meddelade brevledes skolrådets ordförande, prosten Ekedahl, att enligt gällande normalplan för folkskolorna fick utexaminering enligt §47 bara ske undantagsvis och absolut inte i den omfattning som tillämpades i Berg.

Slutade på grund av fattigdom

Vid examen den 9 december 1907 hade ändå 15 barn anmälts till utexaminering enligt §47. CJA Johansson ville inte gå med på att mer än fyra av dem uppfyllde kunskapskraven. Ekedahl och skolrådet såg detta som "trots och ohörsamhet" men lade skulden i första hand på Kjellmark, som antogs ha "uppviglat" Johansson. Man tog ingen annan hänsyn till Kjellmarks och Johanssons protester än att de icke godkända barnen istället utexaminerades enligt §48 – synnerlig fattigdom eller klen begåvning.

Efter detta följde ytterligare skriftväxling mellan Kjellmark och Ekedahl. Korrespondensen finns inte i Växjö domkapitels arkiv, men av senare hänvisningar att döma har Kjellmark återigen påpekat att utexaminering enligt §47 normalt inte får förekomma och dessutom krävt att Berg

En bild från storskolan i Matkull 1906, med läraren CJA Johansson till höger. Skolbarnen som ses är: Övre raden: Hildur Hallström, Ernst Pettersson och Edit Persson. Andra raden: Erik Svensson, Alfred Johannesson, Knut Svensson, Adina Lindberg, Mina Persson, Mina Jonasson och Edvin Karlsson. Tredje raden: Edvin Karlsson, Ernst Petersson, Nanny Olsson, Greta Olsson, Axel Svensson och Knut Johansson. Främre raden: Edvin Svensson, Gustav Persson, Helge Eberhart, Johan Johansson, Gunnar Andersson och Ester Andersson. (Källa: Småstugornas folk i Berg.)

inrättade fast skola och anställde ytterligare minst två lärare. Han har också anmärkt på att småskollärarinnan saknade erforderlig kompetens. Påpekandena ledde inte till något resultat och den 20 april 1909 anmälde Kjellmark skolrådet i Berg till domkapitlet. *"Det torde inte finnas någon motsvarighet i hela landet till ett sådant fall som detta i Berg, att skolrådet utexaminerar en mängd barn från 3de årsklassen af en 4-årig folkskola efter §47 och 11 st. barn vid en och samma examen efter §48."*

Barnen skulle bli av "ansträngningarna utmattade"

Ekedahl och skolrådet gick till motattack på bred front. Kjellmark hade begått ett formellt fel som inte kontaktat Ekedahl och skolrådet personligen, för enligt gällande instruktion för folkskoleinspektörer ålåg

det inspektören att först framföra sina anmärkningar muntligen. Vidare hade han *"försökt fränhända skolrådet dess författningsenliga rätt"* att utexaminera barn, han hade *"uppviglat församlingens hufvudlärare till trots och ohörsamhet"*, hade använt sig av *"bevisligen sanningslös[a]"* uppgifter som lämnats av denne trotsige lärare, varför skolrådet undanbad sig *"förmyndarskap af vare sig lärarepersonalen eller andra obehöriga och oansvariga personer"*.

Kjellmark hade också försökt bibringa domkapitlet den falska föreställningen att skatten i Berg var mycket låg och hade grovt underskattat kostnaden för nya skolhus och ytterligare lärarebefattningar. Man motsatte sig hans krav på att skolan skulle omändras till heltidsläsning (åtta månaders skolgång per år) *"såsom i praktiken så godt som omöjlig[t] att realisera,"* eftersom t o m halvtidsläsning medförde att många barn *"blifvit av ansträngningarna utmattade"* och att *"sömn, matlust och arbetsförmåga börjat försvinna"*. Därför, menade Ekedahl och skolrådet, skulle åtta månaders undervisning per år leda till att undervisningen försämrades. Heltidsläsning skulle också innebära risker för barnens hälsa och välfärd. Om *"barn mellan 7 och 14 års ålder under 8 månader om året ... ofta få tillbringa sin dag i genomvåta kläder och genomvåta skor"* skulle detta innebära en stor sjukdomsrisk, särskilt för lungtuberkulos. Ville verkligen *"myndigheterna direkt främja sjukdomen genom att ålägga barnen en öfveransträngning, som måste göra dem till ytterlighet disponerade för den nämnda sjukdomen"?*

Man påpekade också att 1897 års folkskolestadga inte specificerat läsårets omfattning och tvärtemot vad Kjellmark hävdade ansåg man inte att bestämmelserna i 1900 års så kallade normalplan tog över folkskolestadgan. Det stora antal barn som utexaminerats enligt §47 kunde enligt Ekedahl och skolrådet delvis förklaras med att *"en hel del barn plägat före inträdet i folkskolan eller under mellanterminerna läsa in dels den antagna katekesutvecklingen dels ock en väsentlig del af bibliska historien"*.

Avslutningsvis krävde Bergs skolråd att Kjellmarks anmälan skulle lämnas utan avseende eftersom han inte muntligen meddelat sina anmärkningar, man vidhöll att utexamineringen var fullt laglig och motsatte sig både inrättande av fast skola och anställning av fler lärare.

"Sanningslösa uppgifter"

CJA Johansson blev ytterst uppbragt över påståendet att han lämnat "sanningslösa" uppgifter om antalet utexaminerade barn till Kjellmark och att han vid examen 9 december 1907 vägrat godkänna barnen på

grund av "fruktan för inspektören".

Han skrev ett ampert brev till Ekedahl där han på det bestämdaste hävdade att alla uppgifter var korrekta och att han handlat helt efter egen övertygelse och att Kjellmark inte utsatt honom för några som helst påtryckningar. Han skrev också en utförlig redogörelse för händelseförloppet vid examen och sina mellanhavanden med Ekedahl som han sände till Kjellmark:

"Samma skrifvelse får användas av Herr Doktorn fullständigt efter eget godfinnande och på så sätt som anses mest lämpligt för tillbakavisande och stäffande af prosten A. Ekedahls beskyllningar och skrifter i berörda frågor."

Avskrevs på grund av formellt fel

Kjellmarks förordnande som folkskolinspektör i Kronobergs län gick ut i december 1909 och han flyttade till Malmö, där han blivit kommunal folkskoleinspektör. Gustaf Leffler, som 1910 tog över som folkskoleinspektör i Kronoberg efter Kjellmark, fick den 2 februari i uppdrag av domkapitlet att kontakta skolrådet i Berg, dess ordförande och berörda lärare och därefter inkomma med förslag till utslag i ärendet.

I en skrivelse till domkapitlet den 9 maj konstaterade Leffler att Ekedahl hade rätt i att Kjellmark åsidosatt skyldigheten att muntligen meddela sig med skolrådet eller dess ordförande. På grund av detta formella fel tillstyrkte han skolrådets hemställan att Kjellmarks anmälan skulle lämnas utan avseende. Redan en dryg vecka senare, den 17 maj, avgjorde domkapitlet frågan och skickade ut sitt beslut angående skolväsendets organisation i Berg och Ormesberga till berörda parter.

Ekedahl segrade – trots missförhållanden

Tråkigt nog saknas flera handlingar i Växjö domkapitels arkiv för 1911 och själva beslutet har inte gått att spåra. Att det fattades så snart efter att Lefflers skrivelse inkommit kan ändå inte gärna betyda något annat än att domkapitlet följde hans förslag och avskrev Kjellmarks anmälan. Ett annat beslut än att lämna anmälan utan avseende hade krävt längre handläggningstid och bör ha skapat ytterligare skriftväxling, men enligt domkapitlets diarium är ärendet i och med detta avslutat.

Av allt att döma medförde alltså ett tämligen obetydligt formellt fel från Kjellmarks sida – han hade meddelat sina synpunkter brevledes istället för muntligen – till att Ekedahl och Bergs skolråd gick segrande ur

konflikten.

Nu, ett sekel och många skol- och förvaltningsreformer senare, är det svårt att förstå hur domkapitlet kunde bortse från att anmälan i allt väsentligt var korrekt i sak och dessutom visade på allvarliga missförhållanden. Man får då betänka att ärendet måste ha varit mycket besvärande för domkapitlet.

Vid den här tiden dominerades domkapitlen av lektorerna vid stiftsstadens gymnasium, men många av dem var prästvigda. Ekedahl var en framstående prästman som satsat all sin prestige på att få rätt mot Kjellmark, och man kan förmoda att domkapitlet ogärna ville stöta sig med en aktad kollega. Att lämna Kjellmarks anmälan utan avseende på grund av ett formellt fel måste ha framstått som en behändig utväg ur dilemmat, särskilt som man då slapp ta ställning i sak. Dessutom hade Kjellmark tillträtt en tjänst i Malmö och var inte längre direkt involverad i ärendet. Alfred Ekedahls bror Esaias, som vid den här tiden var lektor vid läroverket i Växjö, hade deltagit i domkapitlets handläggning av ärendet. I vilken grad det påverkade utgången framgår inte av domkapitlets protokollsanteckningar.

Om Leffler gick vidare och också undersökte de sakförhållanden som Kjellmark anmärkt på framgår inte heller av handlingarna, men det finns inga noteringar i domkapitlets diarium eller protokoll som anger någon koppling till ett senare ärende. Inte heller i CJA Johanssons papper finns något som tyder på att frågan togs upp igen.

Fortsättning följer?

Ändå arbetade tiden mot Ekedahl. Folkskoleinspektörernas ställning stärktes genom att riksdagen 1914 beslutade att inrätta fasta inspektörstjänster. Tidigare hade befattningen varit tidsbegränsad och som nämnts ovan oftast utövats som bisyssla. Inspektörerna fick också starkare stöd i och med att den nyinrättade Folkskoleöverstyrelsen (från 1920 Skolöverstyrelsen) samma år övertog domkapitlens funktion som tillsynsmyndighet för folkskolorna. 1919 infördes en ny undervisningsplan som tydligt angav att folkskolan skulle vara sex- eller sjuårig, att studierna skulle bedrivas på heltid och att flyttande skolor skulle förekomma endast i väl motiverade undantagsfall. Det blev också betydligt svårare för skolråden att utexaminera barn enligt §47 eller §48. Ändå tillämpades halvtidsläsning vid folkskolan i Berg ännu en bra bit in på 1930-talet, vilket vid denna sena tidpunkt måste ha tangerat gränsen till lagtrots.

Vad som hände när Knut Kjellmark 1917 återigen blev folkskoleinspektör i området återstår att undersöka. Kjellmark och CJA Johansson, som var mycket intresserad av historia och forntid, blev goda vänner och gjorde cykelturer i Berg med omnejd på jakt efter fornlämningar. CJA Johansson behöll hela sitt yrkesliv ett starkt engagemang för alla barns rätt till undervisning och hjälpte många av sina elever att studera vidare, några gånger på egen bekostnad.

Författaren, CJA Johanssons dotterson, vill tacka arkivarie Anna Eklundh Jonsson vid landsarkivet i Vadstena för hennes idoga sökande i Växjö domkapitels arkiv; och sin syssling Sune Andersson, Vinninge i Berg, för många intressanta och användbara bakgrundsuppgifter samt för uppmuntran och hjälp under arbetet med artikeln.

Källor

CJA Johansson: Koncept till tal vid skolavslutningen i Berg 9 december 1907, brev i koncept till A Ekedahl och K Kjellmark

Nationalencyklopedin: art Folkskola

Nordisk Familjebok (andra upplagan med supplement): art Domkapitel, Folkskola, Folkskoleinspektör

Svensk biografisk handbok 1943: art Knut Kjellmark

Svensk Läraretidning 1929 och 1930: artiklar rörande skolpliktens längd och examineringskrav

Växjö domkapitels arkiv 1908-1911: diarium, brevkonceptbok, sammanträdesprotokoll, inkomna handlingar i ärendet

Yokoyama, Etsuo: Skapandet av det "allmänna skolsystemet" i Sverige – 1842 års folkskolestadga och dess betydelse. Föredrag vid Svenska Historikermötet i Lund 24-26 april 2008.

<http://www.elinwagner.se/pennskaft.html>

http://www.smalandsmuseum.se/Samlingar/saml_arkeologi_open.htm

Troligen en av de äldsta bilderna från Lädja skola, tagen tidigt 1900-tal. Notera den gamla verandan och att skola nyligen byggts ut vilket syns på taket.

Lärare och elever i Lädja skola

av Bengt Göransson

Lädja skola har under året överlåtits från Svenska kyrkan till Lädja badplatsförening, som förvaltat byggnaden under många år. Bengt Göransson, Lädjabo och tidigare lärare, har grävt lite djupare i skolans historia och mött människor med minnen därifrån.

1842 års skolstadga förändrade skolgången på landsbygden. Det skulle finnas minst en skola med en seminarieutbildad lärare i varje socken. 1847 skulle reformen vara genomförd. Samma år tillsattes den första lärartjänsten i Berg. Klockaren Carl Holmdahl var enda sökande och han fick tjänsten. Han fick sköta en ambulerande undervisning på fyra platser, 3 i Berg och 1 i Ormesberga, som från början tillhörde samma skoldistrikt. Från 1879 blir Berg ett eget skoldistrikt. Berg var indelat i tre skolrotar, Berg, Matkull och Lädja. Man löste på så sätt att barnen inte fick alltför lång skolväg, men detta var ändå ofta ett problem för de minsta

barnen under de första decennierna. Att undervisa barn i varierande ålder med mycket olika kunskaper var ett annat problem. Lösningen blev att dela barnen i småskola och storskola. Socknen hade troligtvis två lärare efter 1847. Johan Gustaf Blommendahl verkade också som småskollärare i mitten av 1800-talet. Skolbyggnader färdigställdes först under senare hälften av 1850-talet.

Flest barn i Bergs socken var det i mitten av 1800-talet, då det under några årtionden skett en kraftig befolkningstillväxt. År 1862 var 51 barn inskrivna i Lädja skola. Alla var dock inte i skolan. Några undervisades i hemmet, många andra var hemma med eller utan lov. Omkring 1870 vänder det och nu börjar antalet barn minska i Bergs socken.

Läraren utlokaliserades

Skolundervisningen i Lädja startade alltså på 1840-talet, först i någon gård och sedan slutet av 1850-talet i Lädja skola. Skolverksamheten upphörde vid halvårsskiftet 1953, men återuppstod läsåren 1957/58 och 1958/59 på grund av stora årskullar i Berg samt läsåret 1963/64 då sockenstugan renoverades. Skolan har byggts om och renoverats vid flera tillfällen, men fram till 1942 innehöll byggnaden både en lärarbostad och en skolsal. Efter 1942 är det två skolsalar och läraren fick då bo någonstans i närheten. På skolgården, som var större än i dag, fanns ett förråd och utedass med tre dörrar. Både förrådet och utedasset finns fortfarande kvar och används sommartid. På skolgården kunde man spela brännboll. En av lärosalarna gick att förändra till gymnastiksal, med möjligheter att gå balansgång och hoppa bock.

Flera av gårdarna runt skolan har hyrt ut rum till lärarna. Den nuvarande så kallade lärarbostaden byggdes först i början på 1950-talet men blev snabbt inaktuell som lärarbostad.

Den sista läraren

Det finns många Bergbor som kommer ihåg sin skolgång i Lädja skola. Skolan har efter 1945 varit både små- och folkskola, ibland enbart små- eller folkskola. Men också en lärare minns.

Hilla (Hildur) Christoffersson (sedermera Salomonsson) var den sist verksamma folkskolläraren i Lädja. Hilla tog studenten 1943, gick på småskoleseminariet i Växjö 1943-45 och fortsatte sin utbildning i Stockholm till folkskollärare 1945-47. Hösten 1947 var hon klar med sin examen och fick tjänst som vikarie i Lädja skola under höstterminen.

Den ordinarie läraren (Ivar Prim) kom tillbaka vårterminen 1948, men från och med höstterminen 1948 hade Hilla hand om de äldre barnen. Efter att Lädja skola hade lagts ned fortsatte Hilla i Lammhults skola till sin pensionering 1987. Hon bor idag i Lammhult och har många minnen från Lädja skola.

Hilla minns

Hilla berättar så här om sitt första arbete:

“Att jag blev tillfrågad att komma till Lädja skola som lärare berodde på att jag hade släkt i Ernatorp och att prästen Arthur Johnsson som var ordförande i skolstyrelsen kände till att jag var nyexaminerad lärare. Han ringde mig då jag var på hemväg från Stockholm och hade gjort ett uppehåll i Sävsjö. Terminen hade redan börjat och man stod utan lärare i Lädja. Jag accepterade erbjudandet att vikariera. Höstterminen började 1 augusti och slutade den 6 december. Jag startade med 24 barn, 10 i årskurs 6, 5 i årskurs 5, 3 i årskurs 4 och 6 i årskurs 3. De äldsta var födda 1934, de yngsta 1938.

Jag bodde under de första veckorna i övervåningen hos Agda Persson, som då drev en diverseaffär i Lädja. Många skolelever handlade godis hos Agda. Idag bor fam. Åström i ”affären” och det är svårt att se att det tidigare varit en affär.

När Ivar Prim slutade och flyttade från sin lägenhet i Norrgården (dåvarande ägare familjan Strand, nuvarande familjen Valente) flyttade jag dit. Lägenheten bestod av två rum och kök. I köket fanns en vedspis där jag lagade min mat. Det var en smal trappa till övervåningen och det var nästan omöjligt att få upp mitt piano. Det lyckades. Jag var mycket musikintresserad och studerade sång. Pianot var viktigt för mig. Det var också min förtjänst att det kom en orgel till Lädja skola. Det var ett krav från min sida.

När Ivar Prim slutade och flyttade från sin lägenhet i Norrgården (dåvarande ägare familjen Strand, nuvarande familjen Valente) flyttade jag dit. Lägenheten be-

Skolarkiv

I Växjö kommunarkiv finns idag Bergs skolarkiv. De äldsta handlingarna som förvaras där är från 1902. Schema, ordningsföreskrifter, klasslistor och betygslistor finns. Äldre handlingar finns i Vadstena. Överst på den första klasslistan (folkskoleavdelningen) står Anna Andersson i Knapgård (född 1889). Lädja Badplatsförening planerar att ha ett litet skolarkiv i skolan och efterlyser tidiga skolfoton.

Hilla Christoffersson med klass i Lädja skola 1950. Övre raden fr vänster: Lars Johan Jonsson, Bertil Johansson, Kent Eng, Ingmar ?, Rolf Jonasson, Kjell Jonasson, Åke Strand, Ingvar Johansson, Karl-Gunnar Andersson, Kennet Andersson. Nedre raden fr vänster: Helmer Karlsson, Lars-Erik Nilsson, Barbro Algotsson, Margareta Andersson, Karin Andersson, Gun-Britt Andersson, Ingrid Andersson, Britt Karlsson, Sven-Ivar Karlsson, Lars-Erik Persson

stod av två rum och kök. I köket fanns en vedspis där jag lagade min mat.

Skolstäderska var Ebba Petersson (Teodors), som bodde mitt emot affären. Hon ansvarade för skolans städning och att kaminerna i skolan tändes på morgonen. Under skoldagen bar barnen in ved och höll fyr i kaminerna. Temperaturen i klassrummet var mycket ojämn. Någon gång varje termin var det skurlov. Skolan hade två klassrum, ett för småskolan och ett för folkskolan. Hilma Persson hade hand om de små barnen och jag de lite större. Mina elever var mellan 9 och 12 år.

Bastu och skolradio

Jag kommer också ihåg att när jag började hade jag inte nyckeln till skåpet där läseböckerna förvarades. Den hade fortfarande Ivar Prim. Jag fick den först efter några veckor när han kom för att flytta.

En gång i månaden åkte vi till Berg för att bada bastu. Alla fick inte åka samtidigt, pojkarna badade naturligtvis för sig och flickorna för sig. De

Rast och lek på skolgården, troligen 1940-tal.

som lämnades kvar fick instruktioner på tavlan till eget arbete. Det fanns inga läromedel som man kunde ta till så den svarta tavlan var viktig. Men det fanns skolradio. Sten Bergman var populär. När han berättade om sina resor var det knäpptyst i klassrummet. Jag har för övrigt besökt Sten Bergman i hans hem i Stockholm och minns särskilt paradisfågeln. Sten Bergmans dotter Marianne var seminarie-kamrat med mig och vi blev bästa vänner.

Vatten fick hämtas hos grannfastigheten. I omklädningsrummet fanns en vattenhink med en skopa, som alla använde. Vid ett tillfälle när en barnsjukdom, jag tror att det var när mässlingen florerade i bygden, kom provinsialläkaren till skolan. Han letade efter smitt-spridningskällor. Den gemensamma skopan kunde vara en sådan. Då installerades en apparat som tryckte upp vatten i en stråle. Men ingen brydde sig om detta utan alla fortsatte att dricka från samma skopa.

En annan episod som är lite rolig är att jag undervisade den fortsättningsklass där Thage G Petersson gick. Fortsättningsklassen gick några veckor under juluppehållet. Då kom skol-inspektören på besök, i bil och med bilradio. Bilradio var en stor nyhet. Det var också samma dag som riksdagens högtidliga öppnande ägde rum. Inspektören bjöd in alla att lyssna, klassen var inte större än att alla fick plats i bilen. Då visste vi inte att det också satt en blivande talman i bilen och lyssnade! “

Lärare i Lädja skola

Lärare under 1800-talet både i Berg och Lädja.

(Listan är inte fullständig)

Sven Jonasson barnalärare före skolreformen

Carl M. F. Holmdahl ambulerande lärare från 1847, emigrerade till Amerika i slutet av 1860-talet

Joh:s Osén (född 1839- folkskollärare 1865-1895)

Johan Gustaf Blommendahl (1834-1876) (utbildad småskollärare men han var handikappad enbart sporadiskt verksam som småskollärare i Lädja)

J Blomstrand organist och småskollärare efter att Carl Holmdahl emigrerat

Anna Djärf 1878- småskollärare i både Lädja och Matkull

Matilda Nilsson både Lädja och Matkull -1893

Henrik Waldegren 1895-1903 (folkskollärare)

Lärare under 1900-talet

(Listan är inte fullständig)

Nanny Petersson sedermera fru Sandahl slutet av 1800-talet början av 1900-talet

Anna Rydström-Johansson 1908-

D-form 1936-42

Hilma Carlsson

Margit Thornell

Astrid Sandahl

Brita Wassberg

1942- 52 B 2 skola

1-2

Brita Wassberg-Lingärde-ht 46

(vik Elsa Andersson vik vt 46)

Hilma Persson ht-46-50

3 -6

Gösta Lingärde -45

Ivar Prim ht46-ht47

Hilla Christoffersson ht 47

Ivar Prim vt 48

Efter 1950 enbart en lärare

Hilla Ch-Salomonsson 48-53

1957-59 (skolan öppnas tillfälligt)

John Christoffersson

1963-64 (skolan öppnas tillfälligt)

Einar Arvidsson

Lädja skola 1952. Övre raden fr vänster: Simon Nöjd, Ove Gunnarsson, Nils-Allan Johansson, Sigurd Karlsson, Gunnar Johannesson, Rolf Johansson, Bengt Andersson, Ingmar Persson samt läraren Hilla Christoffersson och en okänd lärarpraktikant. Mellersta raden: Anna Karlsson, Dagmar???Persson, Barbro Johansson, Inga-Lill ?, Ulla Landgren, Kerstin Danielsson, Eva Nilsson, Kerstin Karlsson, Anita Karlsson, Margit Danielsson, Anita Algotsson. Nedre raden: Ragnar Svahn, Torsten Persson, Karl-Erik Karlsson, Rolf Henriksson, Vilmar Nöjd.

Gamla elever kvar i socknen

Flera av Hillas elever från Lädja skola bor kvar i Berg. Hon har träffat många av dem under årens lopp och minns dem också som skolelever. Hilla har sparat alla sina lärarkalendrar och där det finns små anteckningar kring dem.

Nils-Allan Johansson från Smedsgården kan idag räknas som en av Hillas närmaste vänner. De träffas regelbundet. Han var en av hennes elever i början av 1950-talet. I dagligt tal kallas han för Nisse och har återvänt till föräldragården efter att ha varit egen företagare i Alvesta. Nisse är mycket sportintresserad och en fantastisk historieberättare. Han hade säkerligen en hel del hyss för sig i skolan och bra på att prata redan då. När Nils-Allan gick i skolan fick man också betyg i ordning och uppförande. Den enda elev där Hilla har varit mycket tveksam till betyg i ordning var för Nils-Allan. Efter hans betyg, både höst- och vårter-

min, finns ett frågetecken noterat. Nisse minns detta, tycker det är roligt och har med stolthet berättat att han nog är den ende elev där Hilla varit tveksam till ordningsbetyget. Han tror att Hilla funderade på ett högre betyg än stort A (stort A var det högsta betyget).

Skolklass i Lädja någon gång på 1920-talet..

Hillas version är följande: Detta var i början på min lärargärning och jag var som alla nyut-examinerade lärare osäker på detta med disciplin. Nils-Allan var en mycket kvicktänkt och rolig elev. Lite orolig var jag att det skulle bli på min bekostnad och jag kände väl att jag var tvungen att markera på något sätt. Idag skäms jag nog lite över mitt handlande. Nisse och jag hittade varandra så småningom med hjälp av Nisses sportintresse. Min fästman Sven-Eric var aktiv handbollsspelare, och ibland var jag med som åskådare. Matchens resultat kunde jag sedan berätta för Nils-Allan. Detta var viktig information för Nisse och så vi blev goda vänner redan i skolan.

Och framtiden?

Bergs kommun (Berg var egen kommun fram till 1952) sålde skolan till Bergs församling när skolverksamheten upphörde. Församlingen hade därefter något eller några möten varje år i skolan. Lädja Badplatsförening har haft ansvar för byggnaden under de senaste 25 åren och medlemmarna har stått för de renoveringar som är gjorda. Föreningen har också haft ett antal olika aktiviteter i skolan, bl.a. så flyttades Lädja-utställningen dit. Nu har kyrkan skänkt skolan till Lädja Badplatsförening och styrelse och medlemmar funderar just nu hur skolan skall kunna användas av bybor och andra intressenter.

Lärararbetet i socknen

Under senare delen av 1800-talet och fram till 1879 ambulerade läraren mellan fyra skolrotar (2-3 månader i varje rote), och från 1879 tre skolrotar (fyra månader i varje rote). Så småningom och fram till 1936 övergick detta i s.k. halvtidsläsning i hela socknen. Detta betyder att småskoleeleverna i årskurs 1-3 gick på hösten och "storskoleeleverna" årskurs 4-6 på våren. Runt årsskiftet fanns möjligheter för mindre barn i årskurs 1-2 till något som kallades ersättningsskola (180 tim). I Bergs skola fanns även en frivillig fortsättningsskola för dem som slutat den sexåriga obligatoriska skolan. 1936 infördes D-form med så kallad varannan-årsintagning i Lädja. Detta innebar att samma lärare undervisade i klasserna ett, tre och fem vartannat år samt i klasserna två, fyra och sex vartannat. Denna skolform upphörde vid Lädja skola 1942. Efter 1942 var det B-form. Höstterminen 1948 infördes sjuårig folkskola i Berg och så småningom samlades alla sjundeklassarna i Berg.

Lädja skola, 1940-tal. Lärare Margit Thornell.

Det finns många skolfoton bevarade, men i många fall är eleverna inte identifierade. Kan du hjälpa till? Kontakta artikelförfattaren Bengt Göransson.

Inga-Britas mat

av Ida Sjökvist

I samband med en matlagningskurs på Katedralskolan i Växjö 1999 fick Ida Sjökvist i uppdrag att göra ett individuellt arbete. Ida fick då den genialiska idén att göra en intervju med sin mormor, Inga-Brita Pehrsson i Sörskog, som enligt Ida representerade småländsk matkultur och begreppet "matmamma" i ett nötskal. Denna intervju resulterade i en uppsats som vi här återger i lätt redigerad form, dels som en hyllning till intervjuobjektet, dels som en påminnelse om en mathushållning som i tidspressens, halvfabrikatens och frysboxarnas tidevarv är på väg att försvinna.

Inga-Brita Pehrssons matlagning har dokumenterats av hennes barnbarn Ida Bilden på Inga-Brita är tagen 2006, när hon var 89 år.

Valet att intervju min mormor var givet, i och med att hon lagat mat i stort sett i hela sitt liv. Därigenom har hon sett hur matkulturen förändrats under hela sitt då 82-åriga liv. Hon växte upp i Ernatorp, en liten by cirka tre mil norr om Växjö. Där bodde hon med sina föräldrar samt drängar och pigor. Hennes far var bonde och hennes mor var lantbrukarhustru, vilket på den tiden var helt vanliga livssituationer. I tjugooårsåldern åkte Inga-Brita till Stockholm, där hon fått ett arbete hos en familj. Hennes uppgift var att laga mat och ta hand om hushållet, d.v.s. vardagliga sysslor i ett högrestandshem under tidigt 40-tal. Trots att familjen var välbärgad så var de snåla med maten. Efter ett halvår lämnade hon detta arbete och fick jobb hos en annan familj.

Hon trivdes mycket bättre där, men efter ett tag fick hon hemlängtan och återvände till sin hemby. Där träffade hon Lars-Johan Pehrsson, en bondpojke som bodde i grannbyn. De gifte sig 1944 och flyttade till min morfars barndomshem. Där stod min mormor för matlagningen till ett storhushåll bestående av mor, far, tre barn, farmor, dräng och ibland extra arbetskraft.

Egen produktion

Mormor och hennes familj odlade i stort sett allt själva. Som alla bönder vid denna tid så hade man kor, vilket framför allt var för mjölkens skull. De gick på ängsbete i skogen ett par kilometer från gården. Gårdarnas ägor var indelade i olika skift, avdelade med stängsel och grindar. Korna gick på ängarna och betade hela dagen, och bortåt kvällen vallade Inga-Brita hem dem till gården för mjölkning. Nu finns det varken kor eller grindar kvar i Ernatorp. Från korna fick man alltså mjölk och från mjölken kunde grädde separeras och resten, skummjölken, gavs till kalvarna. Grädden kärnades till smör som paketerades i "trillingar" vilka Inga-Britas far sålde på torget inne i stan. Kunde ägg avvaras såldes även dessa på torget. På gården fanns också grisar som framför allt föddes upp till slakt, och kalvarna mötte oftast samma öde. Det finaste köttet fick man från spädkalvar, gärna endast en månad gamla. När de var ett halvår kallades de för gödkalvar. Man tog också vara på inälvorna, som bland annat användes till att göra korv. Inälvor från slaktdjur innehåller mycket vitaminer och mineralämnen. De unga djurens inälvor är finast i smaken, och passar bäst till korv. Min mormor var själv inte med under tillverkningen av korven, vilket jag mycket väl kan förstå.

Jakt och fiske

Inga-Britas far varken jagade eller fiskade. De gårdar som låg nära en sjö hade givetvis tillgång till fisk, men bodde man lite längre bort så var inte fisk den vanligaste maträtten. Ibland åkte en man runt med häst och vagn bland gårdarna och sålde bland annat strömming och gädda. Beträffande skogs-vilt fanns det knappt några älgar och rådjur på den tiden. Lars-Johans far sköt den första älgen som sågs i bygden. I stället för älg- och rådjurskött åt man hare som det fanns gott om. Detta till skillnad från idag när det är ont om harar. Kvaliteten hos de olika djuren växlar mycket vad det gäller t. ex. smak och fetthalt. Även om köttet kommer från samma djur, så kan vissa delar vara mer eller mindre saftiga, och innehålla mer

Nog var det jobbigt att få upp 10 000 kilo potatis ur jorden, men med solsken och friskt humör går det bra. Från vänster: Okänd, Torsten Nordström, Inga-Brita Pehrsson

eller mindre ben. Finast och mörast är styckena av bakkdelen, så som filé och kotlettrad. Dessa delar använde Inga-Brita mest till stekning, medan köttet från framdelen användes mest till kokning, eller till färser, grytor och köttbullar.

Vad odlade man?

På gården odlades förstås potatis, som oftast ingick i den dagliga kosten i hushållet. Varje dag kokades också en stor gryta med potatis som man gav till grisarna. Rotfrukter hyvlades och gavs till de andra djuren. Det fanns flera åkrar som tillhörde gården. En med råg, en med vete, rotfrukter, korn och havre. Havre, råg och vete var de vanligaste sädesslagen. Råg användes till grovt bröd, havre gavs åt hästarna, och till småkakor användes vete, medan korn inte var vanligt förekommande. I bygden fanns det en stor kvarn där allt maldes. Man körde dit med ett stort lass säckar med vete, havre, råg och kanske korn. Ibland när det var en dålig skörd, så kunde det nästan vara omöjligt att baka på grund av att kvaliteten var så låg. Mormor har bakat mycket i sina dagar. Allt matbröd bakades i en

stor stenugn där hela tolv brödkakor fick plats samtidigt. Var fjortonde dag skedde ett sådant storbak eftersom det åts mycket bröd i familjen. Först bakades vetebullar i ugnen, sedan gräddades matbrödet i cirka en timme. Vid jul bakades även pepparkakor, och i den sista omgången var skorporna inne i ugnen. En stenugn höll sig alltså varm väldigt länge. Inga-Brita tror att hon är den sista generationen som bakar allt bröd själv, och hennes bröd är för övrigt det godaste jag vet. Det färdiga matbrödet förvarades i en stor träkista. Den står nu i vardagsrummet hos Pehrssons, fast numera finns inget bröd i den.

Förvaring och konservering

En stor del av livsmedlen förvarades i en matkällare. Mjölk, grädde och andra mjölkprodukter hissades ner till vattenytan i en brunn, vilket kan ses som ett förenklat kylskåp. Skinkan från en gris hängdes upp i en bod, där skars bitar av skinkan när det behövdes. Man hade ett nät kring skinkan, annars skulle den blivit uppäten av flugor, vilket inte är så trevligt. Mormor inhandlade en stor gryta som hon skulle ha till att konservera livsmedel. De flesta av våra födoämnen har i färskt tillstånd jämförelsevis kort hållbarhet. För att kunna bevara dem längre tid så är någon form av konserveringsmetod nödvändig. Inga-Brita ställde massor med glasburkar med frukt, kött, köttbullar, mos m.m. i grytan, sen fick det koka i en timme. Därefter var det konserverat, och det höll sig länge. För att få en konserv, som är så näringsrik som möjligt och även hållbar och god, ska vissa regler följas berättar mormor. Bland annat ska bra råvaror användas, förvara dem svalt före konserveringen, och därefter ska produkten konserveras så fort som möjligt. Råvaran får ej heller koka för länge, och för att få bästa resultat ska konserverna förvaras svalt och mörkt. Följer man dessa råd så blir slutresultatet perfekt. Det plockades också mycket bär i mormors familj, det var inte ovanligt att hon kom hem med tio liter blåbär eller lingon. Visst kunde det bli långtråkigt i längden, men det fanns så mycket mer bär då jämfört med nu, och då blev arbetet roligare. Det fanns inte alls mycket svamp, vilket är vanligare nu. Hjortron var inte heller vanligt, men det kan ha berott på att hjortronen växer på myrar, vilket inte var en populär vandringsplats.

Och detta evinnerliga ätande...

Jag tycker att det åts i stort sett hela tiden förr, och maten var också kraftigare men enklare än nu. En dag såg ut som följande enligt Inga-

Kafferast i Ernatorp 1952-53. Från vänster: Lars-Johan, Karin Karlsson, Birgitta Hansson (med ryggen mot kameran), Eila (vid kortändan, finsk flicka, efternamn okänt), Lars-Göran Pehrsson, Karl-Göran Hörberg, Gustav Hörberg, Sture Andersson

Brita. På morgonen äts smörgås med olika sorters pålägg, så som hemystad ost, leverpastej och sylta. En självklarhet på frukostbordet var kaffet, och givetvis också äggen. Däremot serverades inte gröt till frukosten hos Pehrssons. Efter ett par timmars arbete så var det dags för 11-kaffet, vilket innebar kaffe, bulle och kringla. Middagen spisades klockan 13, och så är det fortfarande i Sörskog. Middagen kunde bestå av fläsk med löksås, eller om det fanns gräslök, så gjordes såsen av det. Köttbullar som bereddes av nyslaktat kött, isterband som också gjordes på gården, potatissoppa, rotmos med kokt fläsklägg och fruktsoppa var också vanligt förekommande. På sommaren dracks det ofta rabarbersoppa istället för mjölk. Övriga årstider drack man hemkokt saft och mjölk, till lite finare fester dracks det även svagdricka och öl. Maten var inte så speciellt kryddad, mest användes salt och peppar. I fruktsoppan hade mormor ingefära och nejlika. Pepparrot odlades på gården liksom även kummin, det användes i korv. Vid 16-17- tiden så bjöds det sommartid på smörgåsar och våfflor på åkern, men det var när mormor var riktigt liten. Vid 19-tiden var det dags för kvällsmat, det var i princip densamma som frukosten, fast nu serverades det även gröt. Varje söndag åt man risgrynsgröt, det gjordes

extra mycket om det fanns gott om mjölk och grädde. Till de små barnen fanns det inte någon speciell barnmat, det fanns alltid något i "vuxen-maten" som de kunde äta.

Affärerna börjar importera

I Bergs socken bodde det cirka 500 personer, men ändå fanns det fyra till fem speceriaffärer. De hade allt man kunde tänka sig, saknades det något där hemma, så var det bara att uppsöka en av bygdens affärer. De hade allt från porslin och tyger till livsmedel och verktyg. På 1930-talet började vitt bröd att säljas, det var oerhört gott i mormors tycke. Trots att det fanns så många speceriaffärer i den lilla socknen klarade de ändå att driva runt verksamheten utan att konkurrera ut varandra. I jultider var det fullt med folk som besökte affärerna, det var nästan så att man fick beställa vissa speciella varor för att man skulle vara säker på att få just det man önskade. Någon gång under 1920-30-talet började de första apelsinerna att säljas i Bergs socken. Det var en väldigt exklusiv frukt. Import av olika livsmedel kom mer och mer, mest var det kaffe, te och olika frukter. Inga-Brita fick smaka sin första banan vid 10-års ålder. Det var en klasskamrat som hade med bananer till skolan, vilket alla var mycket fascinerade över. När mormor var tjugo år provade hon en tomat, men den föll henne inte i smaken. Hon fick salta den extremt mycket annars var det inget att ha. Inte förrän i 40-årsåldern köpte mormor sin första paprika, men den smakade förfärligt, så det rådde hon sina väninnor att inte smaka.

Under andra världskriget var det ont om vissa varor. Varje hushåll fick ransoneringskort, vilket innebar att man tilldelades en viss ranson varje månad. Korten stämplades när man hade köpt sin mängd, och därmed kunde man inte utnyttja det mer den månaden. Sådana speciella varor kunde vara kaffe, te, kryddor och socker. Inga-Brita upplevde det ändå inte så extremt fattigt. Hon fick visserligen hushålla bättre, men på landsbygden var det inte så svårt, de odlade i stort sett allt det väsentliga på gården.

Kalas och fester

Något som uppskattades av Inga-Brita och hennes omgivning var olika sorters kalas och andra festligheter. Gästerna kom till kalaset vid 12-tiden, då var det dukat med kaffebord med massor av olika sorts kakor. På eftermiddagen var det dags för smörgåsbord med bland annat sillsallad och många andra olika rätter. Hade en gris eller en kalv slaktats, så bjöds det

olika kalv- och grisrätter, t.ex. stek, fläsksylta och rullsylta. Det serverades även potatis, morötter, örter och blomkål. Det fanns en uppgjord kutym för i vilken ordning gästerna skulle ta maten, detta kallades för "trugning". Prästen skulle alltid ta mat först, sedan kom äldre samt förnämna personer. Ibland så gick dessa och gömde sig så att resten av de bjudna skulle gå och leta efter dessa "finare" gäster, för att visa att de var betydelsefulla. Elin Wägner har skrivit en bok om när hon kom till Berg, där hon beskriver just företeelsen "trugning". Själv kände hon sig bortkommen och vilsen, hon visste inte riktigt i vilken ordning man skulle gå fram till matbordet.

Till efterrätt var det tradition med ostkaka, vilken serverades med glass och sylt, allt var givetvis hemlagat. Så kallad "förning" var något som ofta förekom på barndop och andra kalas. Det innebar att varenda bjuden fru tog med sig varsin ostkaka, stenkullakaka, tårta eller bakelser. Alla gäster var sedan tvungna att smaka på alla läckerheter som serverades. Orkade man inte äta upp allt så fick gästerna ta med det hem i en påse. Ifall man inte smakade på en kaka så kunde den som bakat just den kakan bli väldigt förnärmad och det uppskattades inte. Inga-Brita brukade göra glass. Glass beredd genom frysning av olika slag av glasskrämer. Hon brukade göra glass av fruktsaft, sjudna krämer eller grädde med varierande smaktillsatser. När glassen sedan skulle frysas så användes tre delar is och en del grovt salt. Isbitarna skulle vara finhackade så att inga lufthål skulle bildas i glassen. Hela processen kunde ta en hel dag, men det var det värt. Under

Inga-Brita bakar sina klassiska kringlor tillsammans med yngsta barnbarnet Karin Hansson 1987

krigstiden bakades det en oerhörd mängd med tårter, men de smakade inget vidare på grund av att det var konstgjord grädde istället för äkta. Till efterrätten hörde även kokta päron och äpplen, men också fruktsoppa som gjordes av torkad frukt som kokades till en soppa. Till allt detta var det en självklarhet med kaffe och småkakor.

Ett sätt att mötas

Det Inga-Brita minns av ovan nämnda kalas är att man åt, åt och åt, men att maten ändå aldrig tog slut. Hon hade släktingar i bland annat. Öja och Skir. Ingen av dem hade telefon, och när man då träffades en gång om året hade man mycket att prata om. Dagen efter var det något som kallades läsemöte, även det innebar ett stort kalas. Alla barn och vuxna i byn samlades i bygdegården till ett möte med prästen, där det ställdes frågor som byborna var tvungna att svara på. Dagen efter var det oftast dans på logen, det var mer en ungdomsbjudning. Då serverades inte lika mycket mat utan huvudsyftet var att dansa. Sådana här tillställningar förekom bara en gång om året, och det var inte några småbjudningar, skulle det vara så skulle det vara ordentligt. På kalasen användes dukar och servetter av linne. På mindre bjudningar användes vävda servetter.

Vid bröllop blev gästerna bjudna till kyrkan, för att sedan åka till brudens hem. Där var det storkalas med just de rätter som tidigare har beskrivits. I stort sett liknar det dagens tillställningar, släkt och vänner var inbjudna och efteråt var det även dans inomhus. Begravningar såg även de ut i princip som de idag, ingen större skillnad, men man samlades klockan 8 på morgonen, då bjöds det på kaffe. Själva begravningen ägde rum vid klockan 10, och efteråt återvände man till sorgehuset, där middag serverades under hela eftermiddagen.

Summering

Jag tyckte det var en kul idé att intervjua en äldre person om vår tidigare matkultur. Jag har fått en inblick i hur vår svenska mathållning har utvecklats, och om den har förbättrats och/eller försämrats. Min mormor var mycket positiv till intervjun, hon tyckte det var mycket roligt att få berätta och minnas tillbaka hur det egentligen var, och att få fundera på förändringarna. Under Inga-Britas då 82-åriga liv (1999) har matkulturen ändrats något oerhört. Det är inte mycket som är detsamma nu som när mormor var ung. Förr lade man ner mer arbete och tid på matlagningen, men idag ska det vara så enkelt och ske så snabbt som möjligt. Det är

Artikelförfattaren Ida Sjökvist (som också heter Karin) tillsammans med kusin Karin Hansson på Karin-dagen 1995.

bara att sätta in rester från gårdagen i mikrovågsugnen, äta så fort som möjligt och direkt iväg igen. Inga-Brita tyckte att allt är så mycket bekvämare nu, i stort sett så är de flesta livsmedlen på något vis förpackade och förarbetade. Det är t.ex. inte ofta man numera hittar kaffebönor att köpa i butikerna, vilket man kunde göra förr. Jag kan inte annat än hålla med min mormor - vi har nog blivit mer bekväma när det gäller mat och matlagning. Frågan är då hur det kommer att se ut i hemmen om ytterligare 50 år. Kommer människan överhuvudtaget att stå vid spisen och laga middag till familjen, eller kommer vi då att köpa all mat färdiglagad? Jag hoppas och tror att det inte kommer att bli så stor skillnad från nu, men visst - man kan inte undvika att det blir en förändring i framtiden.

Fotnot: Inga-Brita Pehrsson avled den 23 mars 2010. Hon blev 93 år gammal och var vid sin död Bergs äldsta kvinnliga invånare.

Berg är det nya Hawaii

av Maria Richter Simsek

Leader Linné är en form av landsbygdsstöd, med förankring både lokalt och i EU. Under 2010 fick Berg stöd till projektet Knuff, en förstudie kring Bergs många utvecklingsmöjligheter. Det har lett till ytterligare två projekt, Branding Berg och Lärande bygd. Här berättar projektledaren Maria Richter Simsek om vad projekten innebär.

Hawaii betyder det lilla hemlandet. I Berg har vi inget tropisk klimat, mindre ofta ser vi någon dansa hula hula. Berg är ingen ö eller omgivet av hav och vulkaner. Men Berg är också ett litet hemland, en landsbygd med långa vackra somrar och ett öppet landskap kantat av mörka skogar. I Berg har vi fler sjöar än de flesta och en egen festvecka, Bergveckan. Vi är inte mindre än fyrtio entreprenörer och mer än tio aktiva föreningar. Förstudien Knuff handlade om just det: Att bli medveten om vad Bergs socken redan har att vara stolt över. Och börja drömma om svaret på frågan: Vilka är möjligheterna som kan göra att Berg blir vårt eget Hawaii?

Projektet Knuffs och sedermera Lärande bygds projektledare, Maria Richter Simsek.

Förstudie dammsög Berg på idéer

Knuff hade fokus på utvecklingsmöjligheterna inom områdena Kultur, Natur, Ungdom, Förening och Företag i Bergs socken – vilket bildat namnet Knuff. I starten av januari 2010 godkändes ansökan och därmed blev förstudien finansierad av Leader, metodutvecklingsprogram för landsbygd inom Europeiska Unionen. Bergs sockenråd var initiativtagare tillsammans med Bergs hembygdsförening, Bergs bygdegårdsförening, Lädja badplatsförening, Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka, Svenska kyrkan och Stiftelsen Gustavs Bjursjö. De startade Knuff i mitten av februari.

Under sex månader arbetade jag som projektledare, tillsammans med den utnämnda styrgruppen som bestod av Karl Larsson, Bengt Göransson, Birgitta Hansson och Elwy Löwall. Förstudien skapade riktigt intres-

santa resultat och mer än en tiondel av invånarna i socknen var involverade och bidrog till Knuff.

Barnen i Berg ritade nya drömkartor av socknen, företagarna hade nätverksträff, vuxna hade framtidsmöte, och föreningarna möttes på olika sätt. Under mötena bildades projektgrupper som arbetade fram idéer och tittade på olika möjligheter för utveckling i Berg.

Efter ett tiotal möten mellan personer, företag och föreningar beslutade sockenbor vid det stora Framtidsmötet att det fanns nio idéer som vi gärna ville förverkliga.

Resultat: Två nya projekt

I början av augusti skickades två projektansökningar som senare godkändes in till Leader Linné, baserade på de nio idéer som bestämdes under framtidsmötet. Lärande Bygd och Branding Berg fick de nya projekten heta.

Branding Berg startade i februari 2011 och drivs av Bergs sockenråd. Det handlar i korta drag om att sätta Berg på kartan – både för Bergborna och människor utanför socknen. Marknadsföring, företagarnätverk och ungt entreprenörskap är något av innehållet.

Lärande bygd, drivs av Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka och satte igång i mitten av november 2010. Lärande Bygd driver nu fyra utvecklingsprojekt som pågår i två år framåt.

- ✓ Kunskapsbanken, som vill ta vara på och göra synlig all kunskap och nyfikenhet som finns i socknen.

- ✓ Stora Lilla Björka, som vill utveckla Elin Wägners Lilla Björka till att bli ett aktivt kulturhus i Berg.

- ✓ Naturvårdsnätverk, som vill skapa medvetenhet och handling när det gäller att vårda vår natur och landskap i Berg och tillsammans med grannbyarna

- ✓ Engagemangsmetoden, den arbetsmetod som också använts under Knuff-projektet, som vill sprida ett demokratiskt och positivt sätt att arbeta med gemensam utveckling.

Lärande Bygd är ett paraplynamn för dessa projekt och har fått sitt namn av insikten om att lärande är inget som bara sker i skolan eller genom rödpennan. Det är en naturlig drivkraft och strävan efter att skapa förutsättningar att leva det liv vi drömmer om.

Berg kan bli det nya Hawaii.

Man kan läsa mer om projekten på <http://larandebygd.wordpress.com> och bli medlem i facebookgruppen: *BERG is the new Hawaii*.

Ev fler bilder från
projektet

Bergs skytteförening 110 år

Karl Johan Krantz

Bergs skytteförening har under 2010 firat 110 år. En gammal förening, men med många unga i sin verksamhet.

Att ideella föreningar blir 100 år är tämligen unikt. Att en del dessutom blir 110 år är riktigt stort. Bergs skytteförening bildades år 1900 i en tid då Sverige stod inför allmän värnplikt. Att ge gemene man chans att vapenövas låg i tiden. Världen var lika orolig då som nu. Starka nationer bildade storpolitiska allianser vilket kom att utmynna i världskrig. Sverige var inbegripet i diskussioner med Norge om upplösning av personalunionen. Risken för ett krig fanns med som en möjlig utväg att behålla Norge kvar i unionen. Att svenskar inför detta hot skulle vapenövas var för många givet. Skytteföreningar bildades därför i de flesta bygder.

Bergs skytteförening antog det stolta valspråket För fred i fred, vilket pryder dess fana som fortfarande finns bevarad.

Luftgevärsskyttet ännu aktivt

Verksamheten har pendlat upp och ned genom åren. Flest medlemmar har föreningen haft i orostider. Under de senaste decennierna har frivilliga skytteväsendet emellertid haft en stark nedgång och det har drabbat även Berg. Det kommer inte så många skyttar numera till föreningens månadsskjutningar. Däremot har ungdomsskyttet med luftgevär behållit sin ställning liksom korthållsskyttet. Vidare har en tillförd verksamhet med jaktskytte på skjutbanan knutit en ny krets medlemmar till föreningen. Detta innebär att föreningen har en stabil medlemsutveckling med en rad yngre förmågor som deltar regelbundet i såväl ban- och jaktskytte som i luftgevärsskytte inomhus.

Föreningens 110-årsjubileum firades den 21 augusti 2010 med ban-skjutningar under dagen och festligheter i Skyttepaviljongen på kvällen. Irländsk musik underhåll alla dem som hade tagit sig till föreningslokalen trotsade ett oupphörligt regnande. Den goda samvaro som präglade kvällen uppmuntrade Bergs skytteförening att leva vidare och lägga ytterligare år på nacken.

Kompletterande foton
från Smålandspostens
reportage från skytte-
föreningens jubileum.

Från vänster: Martin Giraud, Matilda Andersson, Karin Larsson, Elsa Fogelström, Frida Johansson samt bröderna Christer och Inge Magnusson.

Årets Magnussonstipendiater

För tredje året delades stipendier ur Torsten och Maria Magnussons stiftelse ut. Av 14 ansökningar valdes fem stipendiater att motta 20 000 kr vardera. Utdelningsceremonin tog i år plats i Asa kyrka på söndagen efter Tacksägelsedagen i samband med gudstjänsten, förrättad av kyrkoherde Richard Grügiel. Två unga solister, Matilda Roos från Asa och Henrik Dahlén från Växjö, framförde musik på tvärflöjt, violin och piano.

Torsten och Maria Magnussons stiftelse har som ändamål dels att ekonomiskt stödja eftergymnasial utbildning för ungdomar och dels att ge diakonalt ekonomiskt bidrag i Aneboda. Asa och Bergs församling. Årligen skall 100 000 kronor utdelas till eftergymnasial utbildning och kan sökas av den som är under 30 år och stadigvarande medlem i Svenska kyrkan och före studier i Svenska kyrkan och före studier i Svenska kyrkan och före studier i Svenska kyrkan. Asa och Bergs församling. Det diakonala bidraget kan sökas året runt och sökandens uppgifter behandlas under sekretess.

Årets stipendiater:

Elsa Fogelström, Vinninge Berg. Biologi vid Stockholms universitet.

Frida Johansson, Torset Berg. Socionomprogrammet vid Lunds universitet.

Matilda Andersson, Lammhult. Interaktiva Digitala Medier vid Linnéuniversitetet.

Karin Larsson, Ugglehult Lammhult. Apotekarutbildningen vid Göteborgs universitet.

Martin Giraud, Silkeryd Asa. Byggnadsutformning vid Linnéuniversitetet.

Fastighetsaffärer 2010

Berg 12:5. Säljare: Roland Johansson. Köpare: Ulla Johansson. Bod.

Berg 7:1. Säljare: Erik Karlsson Köpare: Bertil Karlsson, Gösta Karlsson, Nils Yngve Karlsson, Solveig Lindquist, 1/4 vardera. Arv.

Bergs-Björka 2:11. Säljare: Lars-Göran Skärbring. Köpare: John Einvall. Pris: 500 000 kronor.

Bergs-Sandvik 2:8. Säljare: Barbro Johansson. Köpare: Eva Malin Christina Jönsson, och Carl Håkan Nordström. Pris: 3 700 000 kronor.

Bergs-Sandvik 4:11. Säljare: Ingrid Ulla Linnéa Blomstrand. Köpare: Susanne Iréne Blomstrand. Gåva.

Bergs-Sandvik 7:2. Säljare: Janette och Jens Liefländer. Köpare: Manfred Eisenmenger och Vera Sieben. Pris 310 000 kronor.

Bergs-Söreskog 1:12. Säljare: Ann-Christine Rasmussen. Köpare: Gert Ove Hansson. Pris 800 000 kronor.

Bergs-Söreskog 1:17. Säljare: Helene Persson. Köpare: Jörgen Hansson. Pris 0 kr.

Bråt 1:12. Säljare: Erik Sivert Yngve Karlsson. Köpare: Jan-Erik Sivartsson och Bengt-Olof Sivartsson. Gåva.

Bråt 1:5. Säljare Bernd Micheelsen. Köpare: Johnny Hamann och Inge Birgitte Andersen. Pris 1 485 000 kronor.

Geboda 1:7. Säljare: Govert Pistorius. Köpare: Andres Pizzeghello och Ulrika Johansson. Pris 1 600 000 kronor.

Hjulatorp 3:7. Säljare: Elsa Henning, Kerstin Åkesson, Ingvar, Per, Lisa och Åke Strandh. Köpare: Björn och Ulla Einvall. Pris 2 630 000 kronor.

Håknahult 1:6. Säljare: Mats Ericson. Köpare: Sara Ericson. 1/2. Gåva.

Lädja 4:2. Säljare: Alice Liljegrens dödsbo. Köpare: Sofia Asplund och Oskar Lindfors. Pris 1 850 000 kronor.

Lädja 6:8. Säljare: Växjö kyrkliga samfällighet. Köpare: Lädja badplatsförening. Gåva.

Lädja 7:3. Säljare: Adolf Viktor Sigfrid Fransson. Köpare: Mikael Andersson och Cecilia Widroth. Gåva.

Lövhus 2:5. Säljare: Aina Lilian Karlsson. Köpare: Jan Karlsson. Pris: 0 kr.

Väder och natur 2010

av Erik Andersson

2010 började och slutade på samma sätt – med stora mängder snö och riktigt vinterväder. Däremellan bjöds på stora variationer, allt från torka till översvämningar. Erik Andersson, SMHI:s väderobservatör i Hult, gör en sammanfattning.

Januari

Årets första månad inleddes kallt och stadigt med 13 cm snö. Ett konstant högtryck över Ryssland bestämde vädret i Sverige. Första veckans maxtemperatur låg på 12–15 minusgrader. Trettonhelgen bjöd på rejält snöfall med ett snödjup på 20 cm.

Norra Lappland hade 40 minusgrader, men det var inte bara Nord-europa som då fick känning av extremt vinterväder. England drabbades av trafikkaos och Danmark fick 50 cm snö.

Mitten av månaden var det inte fullt så kallt, men dock minusgrader även dagtid. Sista veckan åter kallare, ner till 22–24 minusgrader. Den 27:e blåst och snöfall och en ökning av snödjupet till 34 cm.

Februari

I stort sett samma kalla och stadiga väder som föregående månad, fast med det dubbla snödjupet. Mellan 5 och 10 minusgrader de tre första veckorna. Snöfall så gott som alla dygn, utom andra veckan.

2010 bjöd på en sträng vinter med osedvanliga snömängder.

Därmed en rätt solfattig månad.

Tågtrafiken hade det besvärligt under hela februari, men synnerligen svårt tiden omkring den 22:e. Då föll 20–25 cm snö och kvicksilvret sjönk neråt 25 minusgrader. Då fick försvaret hjälpa till att hacka spåren. Tågen körde fast och tunnelbanornas dagliga resenärer hade ett elände.

Under sista veckan låg snödjupet mellan 60–70 cm. Garage och andra stora låga byggnader rasade samman trots all skottning.

Minustrenden på 59 dagar bröts den 26 februari. En markant vårkänning lät märkas månadens tre sista dagar, med flera plusgrader. Snön rasade från taken och fåglarna sjöng sina vårvisor.

Mars

Månaden inleddes med ett intensivt busväder. 15 cm snö och igenyrda vägar. Detta var en släng från ett djupt lågtryck utmed franska Nordsjökusten, som där medförde storm och översvämningar.

De tre första veckorna ingen nederbörd, vilket medförde solsken och tövarma dagar. Men nätterna var kalla med ner till 12–15 minusgrader. Det var underbart ute i naturen, skaren gav ypperligt skidföre på det 45 cm tjocka snötäcket.

Den 18:e kom ett efterlängtad blidväder med 6–7 plusgrader. Vägarna blev snart bara och talgoxe och koltrast sjöng en och annan låt. Den 23:e regn och blåst. Dagarna därefter gick dagstemperaturen upp till 16 plusgrader (den 26 mars). Vårblommor syntes och fjärilar fladdrade i skogsbrynen. På fälten syntes barfläckar och vårfåglar som stare, bofink, trast och sädersärila kom i tät följd. Vid månadsslutet var fälten bara.

April

En varm och fin vårmånad. Maxtemperaturen låg allmänt kring 10–12 plusgrader. Snön försvann snabbt, isen var redan borta från Helgasjön den 12 april. Den minimala nederbörden medförde snabbt upptorkade jordar. Vid den 15:e var vårbruket i full gång. det dammade verkligen efter harven. Tussilago och vitsippa sågs redan i ängarna. Det torra, varma vädret höll i sig månaden ut. Den 29 april var vårens varmaste dag med 18 plusgrader. Mängder av vilda blommor i våra ängar.

Maj

Första hälften av sommarmånaden blev rätt kall och regnig, växtligheten stod nästa stilla. Vid den 17:e blev det varmare. Körsbär och lönn i full

När våren kom, kom den med besked. Bilden tagen.... var?

blom. Fågelsången intensiv, särskilt göken gol ständigt här i Hult. Den 20 maj blev det åska och skyfall, 23 plusgrader. På ett dygn föll 42 mm regn. Bäckar stod bräddfulla. Samtidigt drabbades Polen av århundradets värsta översvämning. Allt växer intensivt nu. Sista veckan något svalare väder.

Juni

Första veckan klart och torrt sommarväder. Grönskan är frodig och alla träd är utslagna. Andra veckan sval och ostadig med regn varje dag, över 50 mm. Den 12:e stark blåst, men något stadigare väder dagen därpå. Uppehåll och rätt varmt. Vallskörden begynte. Skörden blev god och det mesta rullbalades. Veckan kring midsommar stadigt och varmt väder, 27 plusgrader som mest. En del hö torkades också.

Juli

Hela månaden var stadig och torr, temperatur allmänt kring 25 plusgrader. Under värmeböljan den 9–17 juli ända upp till 32 plusgrader. Efter denna kom häftiga åskregn på vissa håll, bland annat i Tolg som fick 37 mm den 18:e. Den 24:e kom ett hastigt omslag i högsommarvädret, med

bara 11 plusgrader, hårda nordliga vindar och dagsregn. Under dygnen 24-25 juli föll nästan 60 mm regn. I Östersjölandskapen som haft extrem torka tidigare, föll över 100 mm på vissa håll. Den 29-30 juli kom åter häftiga dagsregn över våra bygder. Den sista juliveckan föll över 90 mm, hela månaden 108 mm. Åska uppträdde vid endast ett fåtal tillfällen.

Augusti

En verkligt regnmättad månad, regn nästan alla dagar. Temperaturen ganska hög, omkring 20 plusgrader de första veckorna. I Ryssland däremot extrem torka med 100-tals skogsbränder och 40 grader varmt.

Vårsäden mogen och fin, men tröskningen var besvärlig. Man fick försöka mellan regnvädren. Halmtorkning nästan omöjlig.

Den 24:e hårda vindbyar och dagarna därefter kyligt höstrusk. Duvor, tranor och gåsfloccar gick på stubbfälten. Gott om blåbär i skogarna.

I västra Skåne stod fälten översvämmade efter 170 mm regn på korttid, efter den tidigare torkan. I Berg föll 149 mm under hela augusti.

September

De inledande tio dagarna högttryck med underbart väder. Även nätterna klara vilket medförde lätt markfrost. Därefter en ostadig period. Natten till den 13:e föll hela 21 mm. Därefter mycket blåsigt några dagar och svalare. Sista veckan rätt stadig och fin med lätt frost ibland. Undantaget natten till den 25 september, då åska och skyfall förekom. Ovanligt mycket bläst under månadens sista hälft. Lingon plockades rikligt på vissa håll.

Oktober

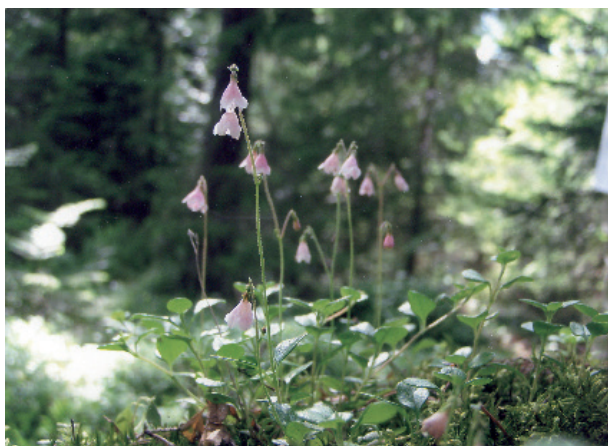
En stadig och fin vecka som avslutades med fem blåsiga dagar. Därefter två regniga dygn. Sen följde betydligt kallare och soligare dagar med sprakande höstfärger. Natttid klart med 2-4 minusgrader. Norra Sverige ner till Dalarna redan snötäckt den 15:e. Vi fick första snön den 21 oktober, men den smälte bort dagen efter. Vissa dagar var marken frusen, andra regnade det. Kallt för årstiden. Ett väldigt gott kantarellår.

Nederbörd 2010

Januari	28 mm
Februari	58 mm
Mars	20 mm
April	20 mm
Maj	88 mm
Juni	65 mm
Juli	108 mm
Augusti	149 mm
September	81 mm
Oktober	61 mm
November	115 mm
December	43 mm

November

Den inledande veckan mild med normalt höstväder. Den 8:e blåsigt med sjunkande temperaturer, 5-7 minusgrader på nätterna. Den 9:e åter snöfall, 10 cm snö föll under ett helt dygns snöfall och låg sedan kvar ett par dagar. Därefter följde åter en mild vecka med blåst och regn varenda dag.

Linnéan blommade osedvanligt rikligt detta år. För den som lyckades hittade denna gömda skatt.

Den 19:e svepte vintern ner över hela landet. Den inleddes med blåst ett par dagar och sedan snöfall varje dag månaden ut. Snödjupet ökade snabbt, den 30 november var det 28 cm. Största snödjupet i landet mättes i Mullsjö med 75 cm. Under sista veckan slog vintern ett hårt grepp över landet. Den 30 november var här middagstemperaturen 10 minusgrader och i Norrland minus 35.

December

Denna förvinter sågs vara den tidigast började och konstant kallaste sedan slutet av 1850-talet. Alla dygnsvärdena under december var på minus-sidan. Orsaken lär vara avsaknaden av västliga Atlantvindar, vilket medförde att den ryska kylan obehindrat kunde tränga ner från norr. Även i Mellaneuropa slog vintern till hårt med trafikkaos i Tyskland och England, samt snö ända ner i Spanien. Tågtrafiken fick liksom förra vintern brottas med igensnöade och infrusna spår.

Till följd av snöfall och mulet väder nästan varje dag fram till jultiden var inte kylan så sträng. Men tiden mellan ju och nyår blev det uppehåll och klarare väder. Då sjönk temperaturen ner mot 20-strecket ibland.

Det eviga snöandet kostade väghållarna miljonbelopp och snödjupet ökade ständigt. Efter den 20 december närmade det sig halvmeteren. Småviltet i skogen och småfåglarna i trädgården utfodrades rikligt. Många stora garagetak måste skottas och snövallarna fick tryckas ut från vägarna med grävmaskiner.

Så minns vi Märta Schlecker

Bergs hembygdsförening har förlorat en av föreningens verkliga eldsjälar. Den xxx juli 2010 avled Märtha Schlecker i sitt hem i Fiskargården. Styrelsen tecknar hennes minne.

Vi minns Märta...

- ... som stående på hembygdsgårdens trappa i någon gammaldags kreation, lugnt lotsande sina mannekänger genom årets tema vid onsdagskvällen i Bergveckan
- ... som dokumenterande händelser och människor från hela socknen, i både skrift och ljud
- ... som stugvärden som såg till att få saker gjorda i både i stuga, loftsbod och ladugård
- ... som styrelseledamoten som envist hävdade sin synpunkt
- ... som den medryckande berätterskan med egna minnesbilder
- ... som Amnestykvinnan, som skrev massor med brev om utsatta och torterade
- ... som Elin Wägners minnesbevarare i många sammanhang

Det blir tomt i vår styrelse utan Märta. På första sammanträdet efter hennes begravning tände ordförande Bengt ett ljus och uppmanade oss att minnas. Alla hade vi en bild för att beskriva Märta.

Vi hittar henne omnämnd i Bergs krönika första gången 1985, när hon valdes in i hembygdsföreningens styrelsen efter sin pappa Gunnar. Det var samma år som hon och Börje flyttade in i Fiskaregården. Hon blev en av föreningens verkliga eldsjälar. Tillsammans med sin Börje utnämndes hon till Årets Bergbo 1998. Hon fick Hylten-Cavallius-medaljen 1999.

Det är inte bara Bergs hembygdsförening som har Märta att tacka för stora insatser. Både hon och Börje var många år aktiva inom Amnesty International där de lagt ner ett betydande och mycket uppskattat arbete.. Märta, som var en av bärarna vid Elin Wägners begravning, har också fört författarinnans gärning vidare genom sin stora kunskap om Wägners tankar och idéer.

Kompletteras.....

Märta var född i Bergs kyrkby,, i den gamla aff'ren d föräldrarna xx och xx drev affär i byn.Född Bergbo.... föräldrarna..... blev textillärare.....

*Mannekänguppvisningar med gamla kläder under Bergveckan var Märta Schleckers initiativ och hon satte sin personliga prägel på evenemanget. Här ses hon på hembygds-
gårdens trappa tillsammans med "mannekängen" Camilla Olofsson 2004.*

I mitten av 1950-talet träffade hon skåningen Börje och som nygifta flyttade de till Blekinge. Sedan 1960-talet hade de en sommarsuga strax intill Märtas föräldrahem och så småningom blev de Bergbor på heltid. Hon och Börje blev de självklara "hustomtarna" för hembygdsgården.

Märta var textilläraren, som med stort kunnande förvaltade vår samling textilier och kläder från det 1900-tal, som det är vår uppgift att bevara.

Mycket hann hon dokumentera, men vi har redan märkt och kommer framgent att finna, att mycket kunskap om våra inventarier försvann med Märta. Vi kommer att sakna möjligheterna att fråga.

Hänt i Berg 2010

En sammanfattning av året i Berg, i stort och smått.

Januari

10 januari: Julgransdansen, traditionsenligt på kyrkbacken, med dans kring granen, korvförsäljning, tomtebesök och godispåse till barnen.

Februari

15 februari: Maria Richter Simsek anställs som projektledare för Knuff och sockenrådet blir för första gången i historien arbetsgivare. Anställningen varar sex månader och projektet finansieras av Leader Linné som beviljat 145 000 kronor till en förstudie. En ideell insats motsvarande 350 timmar krävs som motprestation.

17 februari: Årsmöte i Bergs Röda korskrets.

23 februari: Ett mycket välbesökt första planeringsmöte för Bergveckan.

Mars

21 mars: Årsmöte i fiskevårdsområdet. Gäst var kräftfiskeexperten Lars-Göran Karlsson.

28 mars. Hembygdsföreningens årsmöte, där Sune Andersson, Bengt Jonasson och Inge Ledje berättade om det omfattande bokprojektet kring gårdarna i Berg.

April

8 april. Knuffmöte med alla föreningar, ett av tre inledande möten inom projektet för olika målgrupper.

11 april. Ett musikcafé till förmån för de jordbävningsdrabbade i Haiti ordnas av Röda korset och kyrkokören.

22 april. bergs NSF-scouters firade St George, fick märken och åt våfflor.

25 april Knuffmöte med alla företagare i bygden.

31 april. Valborgsfirande, ett samarranemang mellan hembygdsföreningen och sockenrådet. Vårtalare: Lena Hoel Aldén.

21 april. Sockenrådet genom ordföranden skriver debattartikel i Smålandsposten om finansieringsproblemen för Leaderprojekt. Projekten betalas till fullo först långt efter de är avslutade. Leader Linnés ordförande Sven Sunesson svarar ett par dagar senare. Grundproblemet

Karl Larsson säljer korv vid julgransdansen.

Tomtebesöket är populärt. Kan det bero på godispåsarna?

Kören under ledning av ??????? sjöng för valborgsfirarna vid hembygdsgården.

Unga mannekänger fick lite hjälp vid visningen på Bergveckan.

Bengt Göransson och Inga-Gun Andersson vid onsdagevenemanget på Bergveckan

förblir dock oförändrat, för sådana är reglerna.

Maj

9 maj: Knuff möte för alla. Stor inspirationsdag. 35 deltagare. Resulterar i åtta projektgrupper: Kunskapsbanken. Ungt blod. Stora Lilla Björka, Ööna landskap. Gemensam marknadsföring, Smällar i Berg, Bredbandsgruppen, Punktinsatser, Lokalgruppen.

12 maj: Fotbollsträningen drar igång på Jumbo träsk, fotbollsplanen i Berg.

30 maj: Kommunalrådet Bo Frank (m) föreläser på Lilla Björka och berättar om sina tankar kring ett författarmuseum.

Juni

30 juni: Första av fem sommarföredrag på Lilla Björka. Första temat: en trädgård att inspireras av med Kerstin Bodin.

Juli

3–11 juli: Bergveckan. Extremt väder skrämde bort besökare vissa dagar, men ändå en lyckad Bergvecka. Inte minst rollspelet för unga: Lodhga.

23 juli: Traditionellt slättergille i hembygdsgården, med slätter musik och gröt.

Augusti:

7 augusti: Ett 30-tal personer gick rotevandring i Sandvik med omnejd under Sven-Erik och Ingegärd Vejvis ledning.

21 augusti: Bergs skytteförening firar 110 år med skjutövningar på dagen och pub med irländsk musik på kvällen - i hållande regn!

29 augusti. Bergmästerskapen i fotboll. Vinnare Berg

September

Lilla Björka river utbyggnad under september den gamla garagebyggnaden. Huset återfår därmed i det närmaste sitt ursprungliga utseende. Handikapptoalett installeras.

15 september: Avslutning för KNUFF, Maria avslutar sin anställning och de närmast inblandade samlades på Lilla Björka för att göra ett avslut på projektet.

18 september: Uppskattad skördeauktion i Lädja skola.

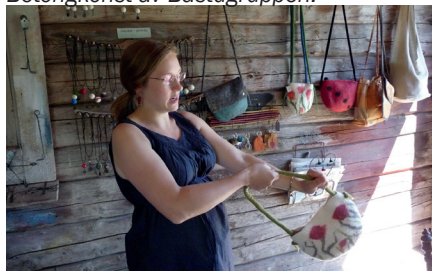
19 september: Allmänna val. Valdeltagandet i Berg/Tolg är drygt 86 pro-

Lodhga-spelen under Bergveckan.

Betongkonst av Bastugruppen.

Maria Bjurström visar tovat i Ernaro.

Exotiska fåglar visades vid Furuledet.

cent, vilket är ett par procent högre än i övriga kommunen.

22 september: Besked från Leader Linné att projektet Levande bygd beviljats 900 000 kronor i projektbidrag för två år. Branding Berg har återremitterats men har stora utsikter att också beviljas.

26 september: Växtbyttardag i bygdegården.

Oktober

2 oktober: Bergslunds förskola firar 20-årsjubileum.

2 oktober: Ett länsomfattande möte om Omställning Sverige/ Transition Town hölls i Lilla Björka under hela dagen. cirka 30 deltagare.

17 oktober: Sockenstämma dit omkring 45 bergbor kom. Lars-Erik Persson omvaldes som ordförande. Till Årets Bergbo utsågs Lars-Göran Pehrsson för sin idériakedom och mångåriga arbete med undomar i skytteföreningen.

November

1 november: Bredbandmöte med Mats Bild från Wexnet som gäst. En ekonomisk förening ska nu bildas för att bredbandsjobbet ska komma igång på allvar.

10 november: Lädja Bambi som går på is för första gången den här säsongen. Det blev 15:e säsongen i korpserien.

15 november: Sockenrådet beslutar att acceptera projekte Branding Berg

19 november: Teater i bygdegården: Gråt inte mer Cecilia

20 november: Bergbladet n 100 delas ut. Bergbladet skapades under första Bergprojektet i början av 1990-talet och har levt vidare sedan dess.

21 november: Lädja badplatsförening håller i traditionerna och ordnade ljusstöpning för 50-60 deltagare. Knytkalas och pyssel.

27 november: Röda korsets adventsfest med luciatåg och auktion på skänkta varor. Överskottet skänks till både nationella och internationella hjälpprojekt.

December

1 december: Informationsmöte med soppservering när de nya Leader-projekten Lärande bygd och Branding Berg nu startat. Maria Richter Simsek fortsätter som projektledare för Lärande bygd.

24 december: Lädja badplatsförening och familjen Tier samlade Lädjaborna för en, stämningsfull julbön i Missionshuset med musik och högläsning ur julevangeliet.

Lars-Erik Persson var en av dem som vid Lädja skola kunde visa hur en stickehyvel ska hanteras. Ett av många populära inslag under Bergveckan.

Mopedrallyt som inleder Bergveckan hållr positionerna som en av de mest populära i sitt slag.

Zebrakings spelade på Bergveckans fest i bygdegården. Fullt ös hela kvällen!

Odd Sander med fälld tjur under älgjakten.

Årets Bergbo Lars-Göran Pehrsson
grattas av Maria Richter Simsek.

Inga-Lill Leske underhåll vid Socken-
stämman.

Delar av styrgruppen för Knuff stökar i Lilla Björ-
kas kök: Maria Richter Simsek, Birgitta Hansson
och Elwy Löwall.

Olle Åström, Marita Persson och
Gunnar Skogström, några av be-
sökarna på sockenstämman

Personnotiser 2010

Födda

Oscar Glans, son till Malin Ericsson och Emil Glans, Lövhult, född den 22 mars.

Alde Jonna Sara Jonasdotter, dotter till Anna Johansson och Jonas Björklund, Berg, född den 27 april

Astrid Kitty Isabella Marie Magnusson, dotter till Marie Magnusson och Göran Persson, Lädja, född 27 maj.

Emel Albert Richard Bjurström, son till Maria Bjurström och Rickard Petersson Bjurström, Ernatorp, född den 26 september.

Agnes Elsa Katrin Ericsson, dotter till Hedvig Fleischer och Peter Ericsson, Fagerås, född den 19 decedmber.

Bror Isak Sandgren, son till Sandra och William Sandgren, Bjursjö, född 20 december.

Nils Henrik Vilmer Tryggeson, son till Helena Kumlin och Per Henrik Tryggeson, Lädja, född den 22 december.

Konfirmerade

Ryan Carter, Lädja Sjögård och Stina Richter Simsek, Torshult Torshäll konfirmerade i Aneboda kyrka 15 maj 2010

Johanna Persson, Hjulatorp Nygrannagård, konfirmerad i Gårdby kyrka 15 maj 2010.

Vigda

Ulrika Johansson och Andres Pizzeghello, Geboda, vigdes 18 september i Växjö domkyrka

Therése Helmersson och Peter Jakobsson, Hagstad, vigdes 10 oktober i S:t Sigfrids kapell, Kronoberg.

Döda

4 mars: Birgit Karlsson, Bråt, född den 27 april 1929.

23 mars: Inga-Brita Pehrsson, Sörskog, född den 30 mars 1917.

15 juli: Göte Andersson, Bredhult, född 5 mars 1918.

31 juli: Märta Schlecker, Berg, född den 25 oktober 1928.

Följande personer från andra församlingar har gravsatts i Berg

Maud Johansson, Onsala, född den 2 mars 1929, död den 6 juli 2010.

Sigbritt Nordström, Värnamo, född den 18 augusti 1929, död den 12 oktober 2009, gravsatt 29 maj 2010 i Berg.

Nils Erik Rydström, Moheda, född den 12 mars 1918, död den 24 december 2009, gravsatt 22 januari 2010 i Berg.

Befolkningssiffror

I april 2011 var antalet invånare i gamla Bergs församling 508 personer, vilket är en ökning med nio personer sedan förra krönikan.

Äldsta manliga invånare är Erik Gustafsson, Rösås, född 15 juni 1919, äldsta kvinnliga invånare Inga-Maj Rohlin, Slätthult Grönelid, född den 6 augusti 1919.

"Börringe-vråkar" i Berg

Allt fler har under senare år meddelat att de då och då sett en stor "hök" i Berg. Enighet har rått om att fågeln ifråga varit mycket ljus, ja närmast vit på stora delar av kroppen. Observationerna torde inte avse just en hök utan en vråk, närmare bestämt en ormvråk.

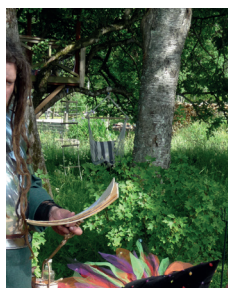
Många fågelarter har olika färgfaser. Arten ormvråk är känd för sin stora individuella variation i fjäderdräkten. Vanligen är fågeln som vuxen mörkbrun och vitfläckig undertill. Den ena ytterligheten kan vara helt mörkbrun och den andra i det närmaste helvit, särskilt på hals, bröst och rygg. Den ljusa undersidan har dock kvar ett mörkare parti vid vingknogarna.

Denna ljusa färgfas av ormvråk går under namnet "Börringe-vråk" eftersom den regelbundet började observeras bland övervintrande vråkar i Börringe-trakten i södra Skåne. De olika färgvarianterna kan till synes obehindrat bilda par.

SA

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2010	1
Johan Petter Svensson - möbelsnickare och bildhuggare	6
Cecilia Zadig	
Prosten Ekdahl och folkskolereformen	15
Lars Age Johansson	
Lärare och elever i Lädja skola	24
Bengt Göransson	
Inga-Britas mat	33
Ida Sjökvist	
Berg är det nya Hawaii	42
Maria Richter Simsek	
Skytteföreningen 110 år	45
Eva Johansson	
Årets Magnussonstipendiater	46
Lars-Göran Hedstig	
Fastighetsaffärer 2010	47
Lantmäterimyndigheten	
Väder och natur 2010	48
Erik Andersson	
Till minne av Märta Schlecker	53
Hänt i Berg	56
Personnotiser 2010	63

Pris: 75 kr

ISSN 0281-912

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247
Krönikan tillhandahålles genom:

Lena Johansson
Lövhult
360 30 Lammhult
0472-75008

Bengt Göransson
Lädja Trulsagård 3
360 30 Lammhult
tel: 0472-750 27

Alla årgångar av krönikan
från 1944 och framåt finns
att köpa.

De tre senaste till åsatt pris
och tidigare årgångar för
20 kr.

Hela upplagan 1944-2006
för 800 kr.